

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

*Кафедра
психології та соціальної роботи*

Курсова робота
з дисципліни «Психодіагностика»
на тему:
**«ПСИХОДІАГНОСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА МЕЛАНХОЛІКА, ЯК
ТИПУ ТЕМПЕРАМЕНТУ ОСОБИСТОСТІ»**

Виконала:
студентка гр. ПС - 21
Лукач Людмила Андріївна
Перевірила:
кандидат педагогічних наук,
доцент **Коваль Оксана Євгенівна**

Тернопіль – 2017

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Темперамент, як індивідуальна властивість особистості.....	6
1.1. Загальне поняття про темперамент у структурі особистості.....	6
1.2. Психологічна характеристика меланхолійного типу темпераменту.....	9
РОЗДІЛ 2. Експериментальне дослідження особливостей меланхолійного типу темпераменту студентів та дорослих.....	12
2.1. Діагностика темпераменту за методикою Г. Айзенка: опитувальник, процедура обстеження.....	12
2.2. Кількісний та якісний аналізи результатів психологічного дослідження студентів та дорослих.....	14
2.3. Рекомендації представникам меланхолійного типу темпераменту у подоланні критичних ситуацій в навчанні та суспільному житті.....	31
РОЗДІЛ 3. Психодіагностичний портрет як самопрезентація.....	32
Висновки.....	38
Список використаних джерел.....	40
Додатки.....	42
Додаток А.	
Ключ до характерологічного опитувальника Г. Айзенка.....	42
Додаток Б.	
Таблиця типологічних характеристик та рекомендацій щодо корекції та самокорекції.....	43
Додаток В.	
Питання до характерологічного опитувальника Г. Айзенка.....	48
Додаток Г.	
Бланк психодіагностичного обстеження.....	50

ВСТУП

Актуальність теми. Одним із стратегічних завдань реформування вищої освіти в Україні є формування освіченої, творчої особистості, фізично та морально здорової. Тому система підготовки сучасних фахівців в умовах ступеневої освіти повинна бути спрямована окрім як на розвиток духовності, формування професійних та культурних цінностей, етики спілкування, толерантності, а також, що є не менш важливим – на розвиток упевненості в собі, лідерських якостей, високої стресостійкості та особистісного самовизначення й зростання. Враховуючи один із основних принципів навчання у ВНЗ – принцип природовідповідності та потребу суспільства у новій генерації фахівців – сильних особистостей із високою працездатністю, особливою функцією ВНЗ є дослідження та врахування індивідуальних особливостей студентів й організація такого навчально-виховного процесу, який би сприяв гармонійному розвитку особистості.

Термін «студент» з латинської означає той, хто старанно працює, а саме, той, хто опановує знання. Б. Г. Ананьєв розглядає студентський вік, як особливу онтогенетичну стадію соціалізації особистості. Виховання фахівця, громадського діяча і громадянина, освоєння і зміцнення багатьох соціальних функцій, формування професійних навичок – усе це є особливим і важливим для соціального розвитку і формування особистості у період життя, який позначається як студентський вік [5]. У дорослому віці людина вже набуває життєвого досвіду, реалізує особистісні та професійні плани, формує нові аспекти своєї Я-концепції, у неї стабілізуються основні її інтереси та емоційна сфера. Психологічні ознаки дорослого віку тісно пов'язані із перебігом індивідуально-психологічного розвитку людини у юнацькому віці.

Кожна людина є індивідуальністю з дня народження, тому що майбутній темперамент особистості закладено на вже рівні генотипу. Темперамент вважають найбільш стійкою характеристикою особистості, яка майже не змінюється впродовж життя, виявляється в усіх сферах життєдіяльності і характеризує індивіда з боку динамічних особливостей його психічної діяльності, тобто, за показниками темпу, швидкості, ритму, інтенсивності, енергійності, емоційності [20].

У сучасній психології темперамент розглядається як базовий аспект індивідуальності, обумовлений "переважно біологічними властивостями людського організму". Разом з тим, темперамент може бути визначений і як компонент більш високоорганізованих структур інтегральної індивідуальності (інтелекту і характеру) [21].

Зазвичай студенти-меланхоліки прагнуть уникати надмірного спілкування і відчують себе некомфортно, коли потрапляють в нові обставини або ситуації. Це викликає у них гальмівний стан. Однак, при сприятливих умовах такі студенти відчують себе спокійно і навчаються досить непогано. Студенти-меланхоліки важко переживають напруження, іспити, вони губляться при будь-яких вирішальних ситуаціях. Їх стиль поведінки – уникнення труднощів та проблем. Викладачі мають враховувати при таких ситуаціях, тип темпераменту студентів, а також те, що вони надзвичайно вразливі. У будь-якій ситуації меланхоліку потрібна психологічна підтримка, психологічний комфорт.

Очевидна актуальність проблеми та потреби сучасної вищої школи й суспільства загалом зумовили вибір теми дослідження: «Психодіагностична характеристика меланхоліка, як типу темпераменту особистості».

Стан наукової розробки дослідження: В наш час над питаннями темпераменту працюють українські вчені, психологи і педагоги, такі як Т. О. Блюміна [6], В. В. Мегедь [11, 12], А. О. Овчаров [12]. Цим питанням займалися також Б. Й. Цуканов, Е. Кречмер, І.П. Павлов, К. Юнг, С. Мерлін, Г. Айзенк та інші.

Метою курсової роботи є дослідження особливостей студентів та дорослих з меланхолійним типом темпераменту.

Об'єктом дослідження є меланхолійний тип темпераменту особистості.

Предметом дослідження є психологічні особливості адаптації студентів та дорослих з меланхолійним типом темпераменту.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення **таких завдань**:

1. Вивчити у науковій літературі проблему психологічного розвитку і самореалізації меланхолійної молоді в соціумі.
2. Провести опитування за методикою Айзенка.
3. Сформулювати рекомендації представникам меланхолійного типу темпераменту у подоланні критичних ситуацій в навчанні та суспільному житті.

Практичне значення курсової роботи полягає у проведенні опитування за методикою Айзенка на визначення типу темпераменту людини.

Поставлені завдання зумовили вибір **методів дослідження**: теоретичні: аналіз, синтез і порівняння науково-теоретичного матеріалу; практичні: бесіда, опитування.

Структура курсової роботи: Курсова робота складається зі вступу, основної частини, висновків, додатків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕМПЕРАМЕНТ, ЯК ІНДИВІДУАЛЬНА ВЛАСТИВІСТЬ ОСОБИСТОСТІ

1.1 Загальне поняття про темперамент у структурі особистості

Темперамент (від лат. *temperamentum* – співвідношення) запропонований ще давньогрецьким лікарем Гіппократом (460-377 рр. до н.е.) [25, с.325]. Нині у психологічній науці під темпераментом розуміють сукупність найбільш стійких індивідуально-психологічних особливостей людини, що характеризує динамічну сторону їх психічної діяльності і поведінки [17, с.334].

Спостерігаючи за поведінкою та діяльністю людей, ми бачимо, що люди різні не лише за своєю зовнішністю, а й за своїми діями. Одні з них завжди зовні спокійні, неговіркі, мляві, інші – дуже рухливі говіркі тощо. При цьому слова в останніх супроводжуються активною жестикуляцією та відповідною мімікою. Така різниця в поведінці людей зумовлена їхнім темпераментом [8, с.87].

Аналіз внутрішньої структури темпераменту представляє значні труднощі через відсутність у нього (в його звичайних психологічних характеристиках) єдиного змісту і єдиної системи зовнішніх проявів. Спроби такого аналізу приводять до ідентифікації трьох головних компонентів темпераменту, що стосуються сфер загальної активності індивіда, його моторики та емоційності. Кожен з цих компонентів, у свою чергу, має дуже складну багатовимірну структуру і різні форми психологічних проявів.

Найбільшого поширення в структурі темпераменту має його компонент, який позначається як загальна психічна активність людини. Сутність цього компонента полягає в основному в тенденції особистості виразити себе, щоб ефективно освоювати і перетворювати зовнішню реальність. При цьому напрямку, якість і рівень реалізації цих тенденцій визначаються іншими

особливостями індивіда: її характерологічними і інтелектуальними особливостями, комплексом її мотивів і відносин.

До групи якостей, які складають перший компонент темпераменту тісно прилягає група якостей, що складають другий (руховий або моторний) його компонент, провідну роль в якому мають якості, що зв'язані з функцією рухового апарату. Необхідність спеціального виділення в структурі темпераменту цього компонента викликається особливим значенням моторики як засобу, за допомогою якого актуалізується внутрішня динаміка психічних станів зі всіма її індивідуальними градаціями. Варто виділити серед динамічних якостей рухового компонента такі: сила, ритм, швидкість, різкість та ін.

«Емоційність» – це третій компонент темпераменту, емоційна чутливість до розходження між задуманим, очікуваним, запланованим і результатами реальної предметної діяльності, чутливість до невдач на роботі. [13, с. 46]. У порівнянні з іншими цей компонент є найбільш складним і має розгалужену власну структуру. Вразливість, імпульсивність і емоційна лабільність є основними характеристиками «емоційності». Вразливість виражає афективну сприйнятливості суб'єкта, його чутливість до емоційного впливу. Імпульсивністю позначається швидкість, з якою емоція стає рушійною силою для дій і вчинків без їхнього попереднього обдумування і свідомого рішення виконати їх. Емоційна лабільність – це швидкість, при якій даний емоційний стан припиняється або якщо одне переживання змінюється на інше.

Темперамент не залежить від цілей і змісту і не змінюється протягом усього життя. Він лежить в основі характеру. Історія вивчення темпераменту людини йде далеко в минуле. Ще Гіппократ стверджував, що в людині є чотири «життєвих соки». Залежно від переважання якого-небудь з цих соків, людина і має певний темперамент:

- холерик (домінує жовта жовч);
- флегматик (лімфа);
- сангвінік (кров);
- меланхолік (чорна жовч).

Ця теорія хоч і ґрунтується на припущеннях, але не зважаючи на це впливає на мистецтво, науку і літературу донині.

Другий етап в розвитку і вченні про темперамент людини був досліджений І. П. Павловим про типи нервової системи. Він довів, що основою темпераменту є співвідношення основних особливостей психічної діяльності і властивостей нервової системи. У свою чергу, тип нервової системи визначається генотипом, або спадково. Виходить, що спадковість дуже сильно впливає на темперамент. Слідкуючи за своїми батьками, за їх діями дитина побачить схожі риси з собою. В даний час сильні позиції займають теорії про чотири типи темпераменту, створені Гегелем. Але на думку психологів, ці чотири типи є свого роду ідеальним типом і дуже рідко можна зустріти людину, яка може точно відповідати до одного з типів.

Б.М. Теплов і В.Д. Небилицин у своїх дослідженнях показали, що варіацій темпераменту, як і основних властивостей нервової системи, багато. Якщо в характері людини виявлені і домінують риси того чи іншого темпераменту, його відносять до одного з чотирьох зазначених типів [8, с. 86].

1. Меланхоліка зазвичай дуже легко ранили, він важко переживає неприємні ситуації і проблеми, але зовні він дуже повільно реагує на навколишнє середовище і його дії. Класичними меланхоліками можна вважати таких особистостей, як Р. Декарт, Ч. Дарвін, Ф. Шопен. Цей тип особливо чутливо може реагувати на різні прояви завдяки своїй емоційній чутливості. Саме тому люди, які змогли перебороти цей недолік свого темпераменту і стали великими і творчими особистостями.

2. Флегматик навпаки – незворушний і повільний. Для таких людей характерний стабільний настрій і прагнення. Зовні скупе вираження почуттів робить його холодною людиною. Такі люди великі трудоголіки. Вони проявляють наполегливість до роботи, при цьому залишаючись спокійними. Їх важко розсердити. Повільність компенсується старанністю в роботі і великими досягненнями. Прикладами флегматиків можуть бути М.І. Кутузов і І.А. Крилов.

3. Люди, в яких тип темпераменту *сангвінік*, дуже рухливі і веселі. В них часто змінюється настрій, захоплення. Вони швидко реагують на все, що

відбувається навкруги, легко забуває і відходить від своїх невдач. До роботи сангвініка теж особливе відношення: якщо робота інтересна, то він з ентузіазмом береться за неї і робить це дуже результативно і продуктивно, але якщо вона не інтересна, то сангвінік починає на ній гаснути. Такі люди добре справляються з обов'язками керівника, де на них покладається велика відповідальність. В цьому випадку вони можуть відкрито показати весь свій потенціал. До таких людей відносились В. А. Моцарт, І. Герцен.

4. Холерик дуже пристрасний, поривчастий у своїх вчинках, в результаті чого часто буває неврівноваженим, не може чітко оцінити ситуацію, у нього бувають швидкі зміни настрою, які супроводжуються емоційними спалахами. Холерики здатні долати великі труднощі, збираючи усі свої сили в потрібний момент. Усі холерики природжені лідери. Часто ці якості не мішають, а лише допомагають людям. Холериком був О. С. Пушкін.

Доведено, що тип темпераменту залежить від спадковості, проте окремі показники темпераменту можуть змінюватися залежно від умов навчання, виховання та трудової діяльності людини. Обставини життя впливають на функціонування центральної нервової системи. Одні з них сприяють певному розвитку сили та рухливості психічних процесів, емоційній збудливості, а інші, навпаки, повільності, стриманості тощо. Так, спокійний урівноважений флегматик за умови багаторазового повторювання одноманітних сильних емоційних подразників виявляє емоційний вибух і поводить себе як холерик. А холерик під впливом певних факторів навколишнього середовища може виявляти невпевненість, розгубленість, нерішучість, як меланхолік [16, с.12].

1.2 Психологічна характеристика меланхолійного типу темпераменту

Меланхоліки – це спокійні, врівноважені люди. Часто вони дуже відповідальні і спостережливі, ретельно вивчають навколишнє середовище яке їх

оточує, багато обдумують над тим, що відбувається. Вони мають дуже тонку, легко вразливу душевну організацію.

Майже всі меланхоліки достатньо творчі особистості. Вони можуть як самі малювати, писати, складати музику, так і щиро захоплюватися творіннями інших. В роботі, вони воліють робити щось копітке, перевірки документів, складання графіків і таблиць.

Меланхоліки можуть звертати увагу відразу на тисячу речей одночасно, і крім того, відразу ж їх аналізувати.

Меланхоліки приділяють велику увагу акуратності і порядку у всьому. Починаючи від порядку в квартирі і закінчуючи своїм зовнішнім виглядом. Також, меланхоліки дбайливі, виконавчі. Вони хороші друзі, але для справжньої дружби вони вибирають собі одну або максимум дві людини, а якщо ви потрапили в їх число, то вважайте, що це на все життя. Дружити з меланхоліком одне задоволення. Звичайно, ви не будете ходити з ним по дискотеках, або займатися екстремальними видами спорту, але поговорити про душевні речі, вислухати, проаналізувати вашу проблему меланхолік зможе з легкістю і задоволенням.

Лікарі, які протягом багатьох років ведуть свою практику помітили, що людям з певним типом темпераменту властиві окремі види захворювань. Як правило, меланхоліки слідкують за своїм здоров'ям, але конкретного захворювання в них не має. Вони однаково хворіють усіма хворобами. Якщо меланхолік хворий, то він ретельно аналізує свою хворобу [21].

Меланхоліки – сором'язливі, надмірно чутливі, плаксиві, схильні до самотності люди. Цей тип темпераменту І. Павлов назвав «слабким».

Спілкуватися з меланхоліком досить складно. Страх докорів у їхню сторону наділи цей тип великою відповідальністю в усьому. На таких людей можна покластися і ця якість сприяє повазі меланхоліків у суспільстві. За яку б роботу вони не бралися, доведуть її до логічного кінця.

Сильні риси характеру меланхоліків – це відповідальність перед колегами, друзями, сім'єю і собою. Цей вид темпераменту не виносить конфліктів, що

вказує на його безконфліктність. Якщо меланхолік бачить якісь позитивні сторони д досягненні цілі, то він стає активним і енергійним, йдучи великими кроками до досягнення результату. Підвищене відчуття переживання, наділили меланхоліків уважністю і співпереживанням не тільки до самого себе, але і до оточуючих його людей. Він готовий завжди в усьому підтримувати.

Сильні риси:

- чутливість;
- сердечність;
- сприйнятливність;
- старанність;
- м'якість;
- доброзичливість.

Слабкі риси характеру меланхоліків. Через страхи і сумніви меланхоліки не здатні тверезо оцінювати те, що відбувається, йому потрібна підтримка зі сторони, щоб спокійно оцінювати ситуацію і знайти з неї вихід. Люди цього виду темпераменту схильні до самоприниження, знаходячи в собі все більше і більше негативних якостей. Йому важко зробити вибір і прийняти чітке рішення, в усьому він бачить підступ і неприємності.

Меланхолійні люди прагнуть обходити любий наступаючий конфлікт, а якщо неможливо уникнути, то він від відчаю втрачає над собою контроль і не володіючи емоціями може здійснити щось надзвичайне.

Слабкі сторони:

- вразливість;
- сором'язливість;
- невпевненість;
- недовірливість;
- замкнутість.

Отже, якщо людина меланхолік – це не означає що вона нещасна. На світі багато щасливих, самодостатніх людей саме цього типу темпераменту. Просто

людині потрібно знайти себе і своє місце в житті. Тому, що серед меланхоліків найбільше талановитих людей. Щастя в житті залежить не від темпераменту, а тому на скільки ми до нього прагнемо.

РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ МЕЛАНХОЛІЙНОГО ТИПУ ТЕМПЕРАМЕНТУ СТУДЕНТІВ ТА ДОРΟΣЛИХ

2.1 Діагностика темпераменту за методикою Г. Айзенка: опитувальник, процедура обстеження

Кожен віковий період виявляє певні особливості в когнітивному, соціальному та фізичному розвитку студента, які й зумовлюють відповідну наступність ситуативних змін під час взаємодії студента із соціальними інститутами на мікро-, мезо- та екзорівнях. Моніторинг і врахування таких особливостей – важлива передумова організації зовні керованого, доречного й оптимально природного становлення особистості, визначення актуального її стану й тенденцій розширення зони найближчого розвитку майбутнього фахівця, зважаючи на його потенціал [22].

Процедура соціально-психологічного дослідження, зважаючи на досвід відомих науковців [22], охоплювала такі етапи: 1) підготовча робота; 2) діагностична робота (групова діагностика та обробка одержаних відповідей); 3) індивідуальна робота (аналіз результатів кожного студента окремо, їх зіставлення з іншими даними, консультаційні та корекційні впливи); 4) узагальнення результатів обстеження; 5) визначення вікових особливостей та аналіз загальних тенденцій психосоціального розвитку студентів та дорослих людей.

Особистісний опитувальник Г. Айзенка допоможе дізнатися людині її тип темпераменту з урахуванням інтроверсії та екстраверсії особистості, а також її емоційну стійкість. Діагностика самооцінки за Г. Айзенком є класичною методикою для визначення темпераменту і однією з найбільш значущих в сучасній психології.

Пройшовши тест на виявлення типу темпераменту Айзенка, людина може краще пізнати своє власне Я і зможе зайняти більш правильну позицію в житті.

Інструкція. Вам пропонується відповісти на 60 запитань. Вони спрямовані на виявлення вашого звичайного способу поведінки. На запропоновані запитання треба відповідати «так» або «ні», не роздумуючи. Відповідь заноситься в бланку відповідей. Правильних і неправильних відповідей немає.

Обробка результатів. Для обробки результатів є ключі на виявлення екстраверсії-інтроверсії, нейротизму і шкали щирості. Потім здійснюється підрахунок відповідей згідно з ключем. Якщо відповідь збігається, то зараховується один бал.

При аналізі результатів потрібно дотримуватися наступних орієнтирів.

Екстраверсія-інтроверсія:

- більше 19 – яскравий екстраверт
- більше 15 – екстраверт
- більше 12 – схильність до екстраверсії
- 12 – середнє значення
- менше 12 – схильність до інтроверсії
- менше 9 – інтроверт
- менше 5 – глибокий інтроверт

Нейротизм:

- більше 19 – дуже високий рівень нейротизму
- більше 13 – високий рівень нейротизму
- 9-13 середнє значення
- менше 9 – низький рівень нейротизму

Щирість:

- більше 4 – нещирість у відповідях, що свідчить також про деяку демонстративність поведінки і орієнтованості випробуваного на соціальне схвалення
- менше 4 – норма

Представлення результатів за шкалами екстраверсії і нейротизму здійснюється за допомогою системи координат. Інтерпретація отриманих

результатів проводиться на основі психологічних характеристик особистості, що відповідають тому чи іншому квадрату координатної моделі з урахуванням ступеня вираженості індивідуально-психологічних властивостей і ступеня достовірності отриманих даних.

Отже, використовуючи дані обстеження за шкалами екстраверсії-інтроверсії і нейротизму, можна вивести показники темпераменту особистості за класифікацією Павлова, який описав чотири класичних типів: сангвінік (сильний, врівноважений, рухливий); холерик (сильний, нерівноважений, рухливий); флегматик (сильний, врівноважений, інертний); меланхолік (слабкий, врівноважений, інертний).

2.2 Кількісний та якісний аналізи результатів психологічного дослідження студентів

У ході психодіагностичного дослідження темпераменту особистості був використаний опитувальник Г. Айзенка і опитано 50 респондентів.

Спочатку був використаний кількісний аналіз результатів і отримано такі дані:

Таб. 1 Результати психодіагностичного обстеження темпераменту особистості (вибірка – 50 осіб, березень - травень 2017 р.)

№	Прізвище, ім'я	Вік	Стать	Тип темпераменту			
				Холерик	Сангвінік	Флегматик	Меланхолік
1	Антків Ольга	29	Жін.	✓	✓		
2	Антків Тарас	30	Чол.		✓		
3	Адамович Ольга	18	Жін.	✓			✓
4	Барановська Уляна	18	Жін.	✓	✓		
5	Буняк Тетяна	18	Жін.	✓	✓		
6	Бур Сергій	21	Чол.		✓		

7	Брикайло Яна	19	Жін.			✓	
8	Вовк Ольга	18	Жін.		✓	✓	
9	Вовчук Андрій	18	Чол.		✓	✓	
10	Войтанович Андрій	32	Чол.	✓			✓
11	Войтанович Оксана	24	Жін.	✓			✓
12	Головчук Лілія	40	Жін.	✓			✓
13	Жуковська Ольга	42	Жін.		✓	✓	
14	Жуковський Тарас	17	Чол.		✓	✓	
15	Клименко Олександр	24	Чол.				✓
16	Ковбас Марія	19	Жін.		✓	✓	
17	Козарик Юлія	18	Жін.	✓	✓		
18	Козлик Марія	20	Жін.				✓
19	Кондратюк Мирослав	27	Чол.	✓	✓		
20	Костоглодов Сергій	18	Чол.		✓		
21	Кулик Лілія	18	Жін.	✓			✓
22	Лиса Мар'яна	25	Жін.		✓	✓	
23	Лисий Роман	27	Чол.	✓			
24	Ломиш Тетяна	17	Жін.				✓
25	Лукач Вадим	21	Чол.			✓	✓
26	Лукач Галина	39	Жін.			✓	✓
27	Лукач Іван	24	Чол.			✓	
28	Липницька Вікторія	18	Жін.	✓	✓		
29	Левицький Богдан	18	Чол.		✓		

30	Маслюх Павло	50	Чол.	✓			✓
31	Мандзій Юлія	21	Жін.		✓	✓	
32	Машталір Михайло	19	Чол.		✓	✓	
33	Миськів Елеонора	18	Жін.	✓	✓		
34	Наконечна Лілія	18	Жін.				✓
35	Пасічник Богдан	18	Чол.	✓			✓
36	Пасічник Віталій	18	Чол.	✓	✓		
37	Пелехата Тетяна	17	Жін.				✓
38	Петрусь Наталія	19	Жін.				✓
39	Проскуренко Тетяна	18	Жін.	✓			✓
40	Рацієвська Ірина	18	Жін.				✓
41	Рибачок Діана	19	Жін.		✓		
42	Селезняк Анна	19	Жін.				✓
43	Томків Ірина	19	Жін.	✓	✓		
44	Чайковський Сергій	18	Чол.		✓		
45	Чорноус Мирослав	19	Чол.		✓		
46	Шарик Неоніла	26	Жін.		✓	✓	
47	Харук Лілія	18	Жін.			✓	
48	Ягнюк Наталія	31	Жін.			✓	✓

49	Ягнюк Степан	31	Чол.		✓		
50	Ясевич Лілія	18	Жін.	✓	✓		

Виявилося, що з 50 респондентів у 4 проявляється меланхолійно-холеричний тип, у 4 холерико-меланхолійний, у 2 флегматико-меланхолійний, одна людина має меланхолійно-флегматичний тип, 1 опитуваний виявився потенційним меланхоліком і 6 виявилися чистими меланхоліками.

Якісний аналіз результатів

1. **Антків Ольга** за шкалою «щирість» є ситуативною (4 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - потенційний екстраверт (16 б.), за шкалою «Невротизм» - нормостенік (13 б.). За усіма підрахованими результатами у опитуваній виявився змішаний тип темпераменту- холерико-сангвіністичний. Відноситься до типу № 30. Ольга горда, прагне до першості. Енергійна, завзята, спокійна, розважлива. Любить ризик. Не позбавлена артистизму хоча і сухувата. Рекомендується не допускати зазнайства. Підтримувати у вияві позитивних зусиль. Допомогати у лідерстві, не допускати командний стиль взаємостосунків.

2. **Антків Тарас** за шкалою «щирість» є брехливим (8 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - потенційний екстраверт (15 б.), за шкалою «Невротизм» - потенційний конкордант (9 б.). За усіма підрахованими результатами опитуваний виявився потенційним сангвініком. Відноситься до типу № 21. Дуже енергійний, діяльний. За цим типом вважається, що Тарас є щасливчик. Але він легко все кидає, часто перериває дружбу. Вимагає доброзичливого і водночас суворого ставлення. У колективі не варто вибирати на лідерські посади. Чітко вимагати виконання доручень.

3. **Адамович Ольга** за шкалою «щирість» є ситуативною (6 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - потенційний інтроверт (9 б.), за шкалою «Невротизм» - нормостенік (14 б.). За усіма підрахованими результатами у опитуваній виявився змішаний тип темпераменту - меланхолійно-холеричний. Відноситься до типу № 31. Сором'язлива, не заздрісна, прагне до самостійності, прив'язлива, доброзичлива. Із близькими людьми виявляє спостережливість, почуття гумору. Уникає ситуації ризику, небезпеки. Рекомендується забезпечити спокійні,

доброзичливі обставини життя. Намагатися залучати до активного вирішення ділових питань.

4. **Барановська Уляна** за шкалою «щирість» є відвертою (3 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - надекстраверт (24 б.), за шкалою «Невротизм» - нормостенік (14 б.). За усіма підрахованими результатами у опитуваній виявився змішаний тип темпераменту – холерико-сангвіністичний. Відноситься до типу № 12. Легко підпорядковується дисципліні. Має почуття власної гідності. Схильна до мистецтва і спорту. Легко захоплюється людьми і подіями. За своєю природою - лідер, причому як емоційного, так і ділового плану. Треба підтримувати лідерські зусилля, допомагати, спрямовувати в ділове і особистісне русло.

5. **Буняк Тетяна** за шкалою «щирість» є відвертою (3 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - екстраверт (22 б.), за шкалою «Невротизм» - нормостенік (13 б.). За усіма підрахованими результатами у опитуваній виявився змішаний тип темпераменту – холерико-сангвіністичний. Відноситься до типу № 12. Легко підпорядковується дисципліні. Має почуття власної гідності. Організатор, схильна до мистецтва і спорту. Активна. Легко захоплюється людьми і подіями. Вразлива. За своєю природою - лідер, причому як емоційного, так і ділового плану. Треба підтримувати лідерські зусилля, допомагати, спрямовувати в ділове і особистісне русло.

6. **Бур Сергій** за шкалою «щирість» є брехливим (7 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - потенційний екстраверт (18 б.), за шкалою «Невротизм» - потенційний конкордант (7 б.). За усіма підрахованими результатами опитуваний виявився потенційним сангвініком. Відноситься до типу № 17. Дуже емоційний. Захоплений, життєрадісний, товариський, влюбливий. У контактах нерозбірливий. Користується симпатією навколишніх. Не прагне до лідерства. Потрібно підтримувати позитивний настрій. Бажано розвивати естетичні схильності, вмотивовувати захоплення захоплення.

7. **Брикайло Яна** за шкалою «щирість» є ситуативною (4 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - потенційний інтроверт (9 б.), за шкалою «Невротизм» - потенційний конкордант (7 б.). За усіма підрахованими результатами опитувана

виявилася потенційним флегматиком. Відноситься до типу № 25. Активна, інколи вибухова, часто спокійна. Ініціативи майже не виявляє, діє за вказівкою. До глибоких емоційних хвилювань не схильна. Пасивна у соціальних контактах. Бажано спокійне, ділове ставлення. Добре справляється з адміністративною роботою.

8. **Вовк Ольга** за шкалою «щирість» є ситуативною (4 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - амбіверт (14 б.), за шкалою «Невротизм» - потенційний конкордант (9 б.). За усіма підрахованими результатами у опитуваній виявився змішаний тип темпераменту - сангвіністично-флегматичний. Відноситься до типу № 21. Дуже енергійна, діяльна. За цим типом вважається, що Ольга є щасливчик. Але вона легко все кидає, часто перериває дружбу. Вимагає доброзичливого і водночас суворого ставлення. У колективі не варто вибирати на лідерські посади. Чітко вимагати виконання доручень.

9. **Вовчук Андрій** за шкалою «щирість» є ситуативним (6 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - амбіверт (12 б.), за шкалою «Невротизм» - конкордант (6 б.). За усіма підрахованими результатами у опитуваного виявився змішаний тип темпераменту – флегматично-сангвіністичний. Відноситься до типу № 24. Активний урівноважений тип. Енергійний. Вміє ставити перед собою завдання і домагатися їх вирішення. Не схильний до суперництва. Іноді вразливий. Бажано спокійне ділове ставлення. Воліє спокійного довірливого ставлення навколишнього світу, особливо друзів.

10. **Войтанович Андрій** за шкалою «щирість» є ситуативним (5 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - потенційний екстравернт (17 б.), за шкалою «Невротизм» - нормостенік (14 б.). За усіма підрахованими результатами у опитуваного виявився змішаний тип темпераменту – холерико-сангвіністичний. Відноситься до типу № 30. Андрій гордий, прагне до першості. Енергійний, завзятий, спокійний, розважливий. Любить ризик. Не позбавлений артистизму хоча і сухуватий. Не допускати зазнайства. Підтримувати у вияві позитивних зусиль. Допомогати у лідерстві, не допускати командний стиль взаємостосунків.

11. **Войтанович Оксана** за шкалою «щирість» є ситуативною (6 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - амбіверт (12 б.), за шкалою «Невротизм» - потенційний дискордант (16 б.). За усіма підрахованими результатами у опитуваної виявився змішаний тип темпераменту - меланхолійно-холеричний. Відноситься до типу № 28. Меланхолійна, честолюбна, заповзята, серйозна. Контактує з нечисленними друзями. Не образлива, іноді недовірлива. Самостійна у вирішенні принципів питань. Але залежить від близьких в емоційному житті. Рекомендується спрямовувати зусилля на підвищення самооцінки, зміцнювати впевненість у собі.

12. **Головчук Лілія** за шкалою «щирість» є ситуативною (4 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - амбіверт (14 б.), за шкалою «Невротизм» - потенційний дискордант (20 б.). За усіма підрахованими результатами у опитуваної виявився змішаний тип темпераменту – холерико-меланхолійний. Відноситься до типу № 29. Безальтернативно вимоглива до навколишніх: уперта, горда, дуже честолюбна. Енергійна, товариська, настрої частіше бойовий. Невдачі приховує. Любить бути на публіці. Взаємостосунки треба будувати на основі поваги, високої вимогливості.

13. **Жуковська Ольга** за шкалою «щирість» є ситуативною (5 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - амбіверт (11 б.), за шкалою «Невротизм» - потенційний конкордант (10 б.). За усіма підрахованими результатами у опитуваної виявився змішаний тип темпераменту – флегматично-сангвіністичний. Відноситься до типу № 22. Впевнена у собі. У ставленні до навколишніх чітко вимоглива. Надає перевагу звичним справами і монотонності побуту. Інтонації мови мало виразні. Слід цікавитися дрібницями побуту, самопочуття. Серед громадських доручень бажано вибирати щось, що вимагає акуратного виконання. Хвалити за старанність. Допомогати у виборі заняття.

14. **Жуковський Тарас** за шкалою «щирість» є відвертим (3 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - амбіверт (12 б.), за шкалою «Невротизм» - потенційний конкордант (10 б.). За усіма підрахованими результатами у опитуваного виявився змішаний тип темпераменту – флегматично-сангвіністичний. Відноситься до типу

№ 22. Дуже пасивно-байдужий, впевнений у собі. У ставленні до навколишніх чітко вимогливий. Злопам'ятний. Часто виявляє пасивну впертість. Дуже педантичний, дріб'язковий, розважливий, холоднокровний. До чужої думки ставиться байдуже. Слід цікавитися дрібницями побуту, самопочуття. Серед громадських доручень бажано вибирати щось, що вимагає акуратного виконання. Хвалити за старанність. Допомогати у виборі заняття.

15. **Клименко Олександр** за шкалою «щирість» є ситуативним (5 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - потенційний інтроверт (9 б.), за шкалою «Невротизм» - конкордант (6 б.). За усіма підрахованими результатами опитуваний виявився флегматиком. Відноситься до типу № 25. Активний, інколи вибуховий, часто спокійний. Ініціативи майже не виявляє, діє за вказівкою. До глибоких емоційних хвилювань не схильний. Пасивний у соціальних контактах. Бажано спокійне, ділове ставлення. Добре справляється з адміністративною роботою.

16. **Ковбас Марія** за шкалою «щирість» є ситуативною (6 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - амбіверт (14 б.), за шкалою «Невротизм» - потенційний конкордант (8 б.). За усіма підрахованими результатами у опитуваній виявився змішаний тип темпераменту – сангвіністично-флегматичний. Відноситься до типу № 21. Дуже енергійна, діяльна. Але вона легко все кидає, часто перериває дружбу. Вимагає доброзичливого і водночас суворого ставлення. У колективі не варто вибирати на лідерські посади. Чітко вимагати виконання доручень.

17. **Козарик Юлія** за шкалою «щирість» є ситуативною (5 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - екстраверт (21 б.), за шкалою «Невротизм» - нормостенік (13 б.). За усіма підрахованими результатами у опитуваній виявився змішаний тип темпераменту – холерико-сангвіністичний. Відноситься до типу № 12. Легко підпорядковується дисципліні. Має почуття власної гідності. Організатор, схильна до мистецтва і спорту. Активна. Легко захоплюється людьми і подіями. Вразлива. За своєю природою - лідер, причому як емоційного, так і ділового плану. Треба підтримувати лідерські зусилля, допомагати, спрямовувати в ділове і особистісне русло.

18. **Козлик Марія** за шкалою «щирість» є ситуативною (4 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - потенційний інтроверт (9 б.), за шкалою «Невротизм» - потенційний дискордант (16 б.). За усіма підрахованими результатами опитувана виявилася потенційним меланхоліком. Відноситься до типу № 28. Меланхолійна, честолюбна, заповзята, серйозна. Контактує з нечисленними друзями. Не образлива, іноді недовірлива. Самостійна у вирішенні принципів питань. Але залежить від близьких в емоційному житті. Рекомендується спрямовувати зусилля на підвищення самооцінки, зміцнювати впевненість у собі.

19. **Кондратюк Мирослав** за шкалою «щирість» є ситуативним (4 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - потенційний екстраверт (17 б.), за шкалою «Невротизм» - нормостенік (11 б.). За усіма підрахованими результатами у опитуваного виявився змішаний тип темпераменту – холерико-сангвіністичний. Відноситься до типу № 23. Комунікабельний, активний, ініціативний, захопливий. При цьому вміє керувати собою. Вміє домагатися наміченої мети. Любить лідирувати і вміє бути організатором. Створити можливість реалізувати потенціал лідерства. Допомогати у вирішенні групових та індивідуальних завдань. Стежити за тим, щоб навантаження були в розумних межах.

20. **Костоглодов Сергій** за шкалою «щирість» є ситуативним (4 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - екстраверт (21 б.), за шкалою «Невротизм» - конкордант (6 б.). За усіма підрахованими результатами опитуваний виявився сангвініком. Відноситься до типу № 11. Активний, товариський, благородний, честолюбний. Легко погоджуються на ризиковані розваги. Не завжди розбірливий у друзях, у засобах досягнення мети. Має організаторські схильності. Потрібно заохочувати розвивати організаторські схильності. Може бути лідером, але його потрібно контролювати. Утримувати від пихатості. Лідерське становище в колективі легко трансформує розпушеність, лінь.

21. **Кулик Лілія** за шкалою «щирість» є відвертою (3 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - амбіверт (11 б.), за шкалою «Невротизм» - нормостенік (13 б.). За усіма підрахованими результатами у опитуваної виявився змішаний тип темпераменту - меланхолійно-холеричний. Відноситься до типу № 31.

Сором'язлива, не заздрісна, прагне до самостійності, прив'язлива, доброзичлива. Із близькими людьми виявляє спостережливість, почуття гумору. Схильна до глибоких довірливих стосунків. Уникає ситуації ризику, небезпеки. Треба забезпечити спокійні, доброзичливі обставини життя. Намагатися залучати до активного вирішення ділових питань.

22. **Лиса Мар'яна** за шкалою «щирість» є відвертою (3 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - амбіверт (14 б.), за шкалою «Невротизм» - потенційний конкордант (9 б.). За усіма підрахованими результатами у опитуваній виявився змішаний тип темпераменту - сангвіністично-флегматичний. Відноситься до типу № 21. Дуже енергійна, діяльна. За цим типом вважається, що Мар'яна є щасливчик. Але вона легко все кидає, часто перериває дружбу. Вимагає доброзичливого і водночас суворого ставлення. У колективі не варто вибрати на лідерські посади. Чітко вимагати виконання доручень.

23. **Лисий Роман** за шкалою «щирість» є відвертим (3 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - потенційний екстраверт (15 б.), за шкалою «Невротизм» - потенційний конкордант (7 б.). За усіма підрахованими результатами опитуваний виявився потенційним сангвініком. Відноситься до типу № 24. Активний урівноважений тип. Енергійний. Вміє ставити перед собою завдання і домагатися їх вирішення. Не схильний до суперництва. Іноді вразливий. Бажано спокійне ділове ставлення. Воліє спокійного довірливого ставлення навколишнього світу, особливо друзів.

24. **Ломиш Тетяна** за шкалою «щирість» є ситуативною (5 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - потенційний інтроверт (7 б.), за шкалою «Невротизм» - конкордант (21 б.). За усіма підрахованими результатами опитувана виявилася меланхоліком. Відноситься до типу № 16. Високочутливий тип. Тетяна недовірлива, мовчазна, замкнута образлива. самолюбна, незалежна, має критичний розум. У підході співпраці бажано дотримуватися оберегаючи режиму, заохочувати при першій нагоді, ставитися доброзичливо з повагою.

25. **Лукач Вадим** за шкалою «щирість» є відвертим (3 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - інтроверт (6 б.), за шкалою «Невротизм» - нормостенік (11

б.). За усіма підрахованими результатами у опитуваного виявився змішаний тип темпераменту – флегматично-меланхолійний. Відноситься до типу № 26. Спокійний, урівноважений, терплячий, цілеспрямований. Має стійкі життєві принципи. Часом уразливий. Любить довірливі стосунки, спокійний темп роботи. Не схильний до панібратство. Потрібно працювати над підвищенням впевненості у своїх силах.

26. **Лукач Галина** за шкалою «щирість» є ситуативною (6 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - потенційний інтроверт (8 б.), за шкалою «Невротизм» - нормостенік (14 б.). За усіма підрахованими результатами у опитуваної виявився змішаний тип темпераменту – меланхолійно-флегматичний. Відноситься до типу № 27. Врівноважено меланхолійна. Тонко чутлива. Цінує гумор. Переважно оптиміст. Іноді панікує, а іноді впадає в депресію. Однак частіше спокійна, задумлива. Потрібно створити умови активної і водночас спокійної діяльності. Рекомендовано естетичні та літературні заняття.

27. **Лукач Іван** за шкалою «щирість» є відвертим (3 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - амбіверт (11 б.), за шкалою «Невротизм» - конкордант (5 б.). За усіма підрахованими результатами у опитуваного виявився змішаний тип темпераменту – флегматико-сангвіністичний. Відноситься до типу № 25. Активний, інколи вибуховий, часто спокійний. Ініціативи майже не виявляє, діє за вказівкою. До глибоких емоційних хвилювань не схильний. Пасивний у соціальних контактах. Бажано спокійних, ділове ставлення. Добре справляється з адміністративною роботою.

28. **Липницька Вікторія** за шкалою «щирість» є брехливою (7 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - екстраверт (19 б.), за шкалою «Невротизм» - нормостенік (13 б.). За усіма підрахованими результатами у опитуваної виявився змішаний тип темпераменту – холерико-сангвіністичний. Відноситься до типу № 30. Вікторія горда, прагне до першості. Енергійна, завзята, спокійна, розважлива. Любить ризик. Не позбавлена артистизму хоча і сухувата. Не допускати зазнайства. Підтримувати у вияві позитивних зусиль. Допомогати у лідерстві, не допускати командний стиль взаємостосунків.

29. **Левицький Богдан** за шкалою «щирість» є відвертим (2 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - надекстраверт (23 б.), за шкалою «Невротизм» - конкордант (5 б.). За усіма підрахованими результатами опитуваний виявився сангвініком. Відноситься до типу № 11. Активний, товариський, благородний, честолюбний. Легко погоджуються на ризиковані розваги. Не завжди розбірливий у друзях, у засобах досягнення мети. Має організаторські схильності. Треба заохочувати розвивати організаторські схильності. Може бути лідером, але його потрібно контролювати. Утримувати від пихатості. Лідерське становище в колективі легко трансформує розпущеність, лінь.

30. **Маслюх Павло** за шкалою «щирість» є ситуативним (6 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - амбіверт (13 б.), за шкалою «Невротизм» - потенційний дискордант (16 б.). За усіма підрахованими результатами у опитуваного виявився змішаний тип темпераменту – холерико-меланхолійний. Відноситься до типу № 29. Безальтернативно вимогливий до навколишніх: упертий, гордий, дуже честолюбний. Енергійний, товариський, настрій частіше бойовий. Невдачі приховує. Любить бути на публіці. Взаємостосунки треба будувати на основі поваги, високої вимогливості.

31. **Мандзій Юлія** за шкалою «щирість» є ситуативною (4 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - амбіверт (13 б.), за шкалою «Невротизм» - потенційний конкордант (8 б.). За усіма підрахованими результатами у опитуваної виявився змішаний тип темпераменту – сангвіністично-флегматичний. Відноситься до типу № 24. Активний урівноважений тип. Вміє ставити перед собою завдання і домагатися їх вирішення. Не схильна до суперництва. Іноді вразлива. Бажано спокійне ділове ставлення. Воліє спокійного довірливого ставлення навколишнього світу, особливо друзів.

32. **Машталір Михайло** за шкалою «щирість» є ситуативним (4 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - амбіверт (11 б.), за шкалою «Невротизм» - конкордант (6 б.). За усіма підрахованими результатами у опитуваного виявився змішаний тип темпераменту – флегматико-сангвіністичний. Відноситься до типу № 25. Активний, інколи вибуховий, часто спокійний. Ініціативи майже не

виявляє, діє за вказівкою. До глибоких емоційних хвилювань не схильний. Пасивний у соціальних контактах. Бажано спокійне, ділове ставлення. Добре справляється з адміністративною роботою.

33. Миськів Елеонора за шкалою «щирість» є відвертою (3 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - екстраверт (18 б.), за шкалою «Невротизм» - нормостенік (13 б.). За усіма підрахованими результатами у опитуваної виявився змішаний тип темпераменту – холерико-сангвіністичний . Відноситься до типу № 30. Елеонора горда, прагне до першості. Енергійна, завзята, спокійна, розважлива. Любить ризик. Не позбавлена артистизму хоча і сухувата. Не допускати зазнайства. Підтримувати у вияві позитивних зусиль. Допомогати у лідерстві, не допускати командний стиль взаємостосунків.

34. Наконечна Лілія за шкалою «щирість» є ситуативною (4 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - потенційний інтроверт (9 б.), за шкалою «Невротизм» - дискордант (21 б.). За усіма підрахованими результатами опитувана виявилася меланхоліком. Відноситься до типу № 15. Постійно незадоволена, буркотлива, схильна до причіпок. Дріб'язково вимоглива. Легко ображається через дрібниці. Часто похмура, дратівлива. У справах невпевнена, зате у стосунках - підлегла. Перед труднощами капітулює. Бажано мати хоча б мінімальні взаємостосунки. Це легше зробити, ґрунтуючись на упередженості. Можна цікавитись її самопочуттям, успіхами в довірливій бесіді.

35. Пасічник Богдан за шкалою «щирість» є відвертим (2 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - амбіверт (14 б.), за шкалою «Невротизм» - конкордант (16 б.). За усіма підрахованими результатами у опитуваного виявився змішаний тип темпераменту – холерико-меланхолійний. Відноситься до типу № 32. Богдан честолюбний, невдачі не знижують впевненості у собі. Зрозумілий, енергійний заповзятий, цілеспрямований. Не поступається, навіть якщо неправий. Рекомендується не підтримувати в конфліктних ситуаціях. Впливати через честолюбство. Стосунки підтримувати рівні, намагаючись поволі розвивати соціальний інтелект.

36. **Пасічник Віталій** за шкалою «щирість» є ситуативним (5 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - потенційний екстраверт (18 б.), за шкалою «Невротизм» - нормостенік (11 б.). За усіма підрахованими результатами у опитуваного виявився змішаний тип темпераменту – сангвіністично-холеричний. Відноситься до типу № 23. Комунікбельний, активний, ініціативний, захопливий. При цьому вміє керувати собою. Вміє домагатися наміченої мети. Любить лідирувати і вміє бути організатором. Потрібно створити можливість реалізувати потенціал лідерства. Допомогати у вирішенні групових та індивідуальних завдань. Стежити за тим, щоб навантаження були в розумних межах.

37. **Пелехата Тетяна** за шкалою «щирість» є щирою (2 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - потенційний інтроверт (10 б.), за шкалою «Невротизм» - дискордант (21 б.). За усіма підрахованими результатами опитувана виявилася меланхоліком. Відноситься до типу № 15. Постійно незадоволена, буркотлива, схильна до причіпок. Дріб'язково вимоглива. Легко ображається через дрібниці. Часто похмура, дратівлива. У справах невпевнена, зате у стосунках - підлегла. Перед труднощами капітулює. Бажано мати хоча б мінімальні взаємостосунки. Це легше зробити, ґрунтуючись на упередженості. Можна цікавитись її самопочуттям успіхами довірливій бесіді.

38. **Петрусь Наталія** за шкалою «щирість» є ситуативною (6 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - інтроверт (6 б.), за шкалою «Невротизм» - дискордант (22 б.). За усіма підрахованими результатами опитувана виявилася меланхоліком. Відноситься до типу № 16. Високочутливий тип. Наталія недовірлива, мовчазна, замкнуто образлива. самолюбна, незалежна, має критичний розум. У підході співпраці бажано дотримуватися оберегаючи режиму, заохочувати при першій нагоді, ставитися доброзичливо з повагою.

39. **Проскуренко Тетяна** за шкалою «щирість» є ситуативною (6 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - амбіверт (11 б.), за шкалою «Невротизм» - нормостенік (14 б.). За усіма підрахованими результатами у опитуваній виявився змішаний тип темпераменту – меланхолійно-холеричний. Відноситься до типу № 31. Сором'язлива, не заздрісна, прагне до самостійності, прив'язлива,

доброзичлива. Із близькими людьми виявляє спостережливість, почуття гумору. Схильна до глибоких довірливих стосунків. Уникає ситуації ризику, небезпеки. Забезпечити спокійні, доброзичливі обставини життя. Намагатися залучати до активного вирішення ділових питань.

40. **Рацієвська Ірина** за шкалою «щирість» є ситуативною (6 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - інтроверт (6 б.), за шкалою «Невротизм» - дискордант (22 б.). За усіма підрахованими результатами опитувана виявилася меланхоліком. Відноситься до типу № 16. Високочутливий тип. Ірина недовірлива, мовчазна, замкнуто образлива. самолюбна, незалежна, має критичний розум. У підході співпраці бажано дотримуватися оберегаючи режиму, заохочувати при першій нагоді, ставитися доброзичливо з повагою.

41. **Рибачок Діана** за шкалою «щирість» є ситуативною (4 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - потенційний екстраверт (16 б.), за шкалою «Невротизм» - потенційний конкордант (9 б.). За усіма підрахованими результатами опитувана виявилася потенційним сангвініком. Відноситься до типу № 21. Дуже енергійна, діяльна. Але вона легко все кидає, часто перериває дружбу. Вимагає доброзичливого і водночас суворого ставлення. У колективі не варто вибирати на лідерські посади. Чітко вимагати виконання доручень.

42. **Селезняк Анна** за шкалою «щирість» є відвертою (1 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - потенційний інтроверт (10 б.), за шкалою «Невротизм» - дискордант (22 б.). За усіма підрахованими результатами опитувана виявилася меланхоліком. Відноситься до типу № 15. Постійно незадоволена, буркотлива, схильна до причіпок. Дріб'язково вимоглива. Легко ображається через дрібниці. Часто похмура, дратівлива. У справах невпевнена, зате у стосунках - підлегла. Перед труднощами капітулює. Бажано мати хоча б мінімальні взаємостосунки. Це легше зробити, ґрунтуючись на упередженості. Можна цікавитись її самопочуттям успіхами довірливій бесіді.

43. **Томків Ірина** за шкалою «щирість» є відвертою (3 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - надекстраверт (24 б.), за шкалою «Невротизм» - нормостенік (12 б.). За усіма підрахованими результатами у опитуваній виявився

змішаний тип темпераменту – холерико-сангвіністичний. Відноситься до типу № 12. Легко підпорядковується дисципліні. Має почуття власної гідності. Організатор, схильна до мистецтва і спорту. Активна. Легко захоплюється людьми і подіями. Вразлива.

За своєю природою - лідер, причому як емоційного, так і ділового плану. Треба підтримувати лідерські зусилля, допомагати, спрямовувати в ділове і особистісне русло.

44. **Чайковський Сергій** за шкалою «щирість» є ситуативним (4 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - екстраверт (20 б.), за шкалою «Невротизм» - конкордант (5 б.). За усіма підрахованими результатами опитуваний виявився сангвініком. Відноситься до типу № 11. Активний, товариський, благородний, честолюбний. Легко погоджуються на ризиковані розваги. Не завжди розбірливий у друзях, у засобах досягнення мети. Має організаторські схильності. Треба заохочувати розвивати організаторські схильності. Може бути лідером, але його потрібно контролювати. Утримувати від пихатості. Лідерське становище в колективі легко трансформує розпущеність, лінь.

45. **Чорноус Мирослав** за шкалою «щирість» є ситуативним (4 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - потенційний екстраверт (16 б.), за шкалою «Невротизм» - потенційний конкордант (8 б.). За усіма підрахованими результатами опитуваний виявився потенційним сангвініком. Відноситься до типу № 24. Активний урівноважений тип. Енергійний. Вміє ставити перед собою завдання і домагатися їх вирішення. Не схильний до суперництва. Іноді вразливий. Бажано спокійне ділове ставлення. Воліє спокійного довірливого ставлення навколишнього світу, особливо друзів.

46. **Шарик Неоніла** за шкалою «щирість» є відвертою (3 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - амбіверт (13 б.), за шкалою «Невротизм» - потенційний конкордант (8 б.). За усіма підрахованими результатами у опитуваній виявився змішаний тип темпераменту – сангвіністично-флегматичний. Відноситься до типу № 21. Дуже енергійна, діяльна. Але вона легко все кидає, часто перериває дружбу.

Вимагає доброзичливого і водночас суворого ставлення. У колективі не варто вибирати на лідерські посади. Чітко вимагати виконання доручень.

47. **Харук Лілія** за шкалою «щирість» є ситуативною (6 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - потенційний інтроверт (10 б.), за шкалою «Невротизм» - конкордант (6 б.). За усіма підрахованими результатами опитувана виявилася флегматиком. Відноситься до типу № 25. Е: Активна, інколи вибухова, часто спокійна. Ініціативи майже не виявляє, діє за вказівкою. До глибоких емоційних хвилювань не схильна. Пасивна у соціальних контактах. Бажано спокійне, ділове ставлення. Добре справляється з адміністративною роботою.

48. **Ягнюк Наталія** за шкалою «щирість» є ситуативною (4 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - потенційний інтроверт (10 б.), за шкалою «Невротизм» - нормостенік (11 б.). За усіма підрахованими результатами у опитуваній виявився змішаний тип темпераменту – флегматико-меланхолійний . Відноситься до типу № 22. Впевнена у собі. У ставленні до навколишніх чітко вимоглива. Надає перевагу звичним справами і монотонності побуту. Інтонації мови мало виразні. Слід цікавитися дрібницями побуту, самопочуття. Серед громадських доручень бажано вибирати щось, що вимагає акуратного виконання. Хвалити за старанність. Допомогати у виборі заняття.

49. **Ягнюк Степан** за шкалою «щирість» є ситуативним (6 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - екстраверт (21 б.), за шкалою «Невротизм» - конкордант (5 б.). За усіма підрахованими результатами опитуваний виявився сангвініком. Відноситься до типу № 11. Активний, товариський, благородний, честолюбний. Легко погоджуються на ризиковані розваги. Не завжди розбірливий у друзях, у засобах досягнення мети. Має організаторські схильності. Заохочувати розвивати організаторські схильності. Може бути лідером, але його потрібно контролювати. Утримувати від пихатості. Лідерське становище в колективі легко трансформує розпущеність, лінь.

50. **Ясевич Лілія** за шкалою «щирість» є ситуативною (5 б.), за шкалою «Екстарвертованість» - екстраверт (19 б.), за шкалою «Невротизм» - нормостенік (13 б.). За усіма підрахованими результатами у опитуваній виявився змішаний

тип темпераменту – холерико-сангвіністичний. Відноситься до типу № 30. Лілія горда, прагне до першості. Енергійна, завзята, спокійна, розважлива. Любить ризик. Не позбавлена артистизму хоча і сухувата. Не допускати зазнайства. Підтримувати у вияві позитивних зусиль. Допомогати у лідерстві, не допускати командний стиль взаємостосунків.

2.3 Рекомендації представникам меланхолійного типу темпераменту у подоланні критичних ситуацій в навчанні та суспільному житті

Повага, спокій, добрі слова, уважність – це те, що повинно бути використано в спілкуванні з меланхоліком.

Спілкуючись з меланхоліком, не варто підвищувати свій голос, пояснювати потрібно спокійно, роблячи акцент на позитивному, тому що негатив вони спроможні знайти і без сторонньої допомоги.

На студентів-меланхоліків викладач повинен впливати чуйністю, м'якістю, тактовністю. Надмірна строгість і різке підвищення вимог до таких студентів ще більше гальмують і зменшують їхню дієздатність. З огляду на те, що меланхолійні люди швидко втомлюються від монотонної роботи, викладач має чергувати вид їхньої діяльності. На парах цих студентів потрібно рідше запитувати, тому що відповідаючи перед аудиторією, меланхолік переживає справжній стрес. Краще давати йому завдання в письмовій формі.

Потрібно знайомити його з сильними і відкритими особистостями. Дбати і опікувати меланхоліка, але не плутати з жалістю, щоб не додавати нові комплекси. Підвищувати самооцінку усіма можливими шляхами (словом і ділом). Не критикувати, а заохочувати в усіх починаннях, проявляти інтерес до його роботи, хобі, хвали і запропонувати щось нове і цікаве.

Слід звернути увагу, що у меланхоліків працездатність вища в середині або ближче до кінця тижня. Хорошим вибором для них стануть роботи з однотипним, повторюваним набором дрібних дій. Професії які їм підходять – це бібліотекар, бухгалтер тощо.

Навіть якщо робота вимагає великої уважності і супроводжується жорстко регламентованими діями, меланхоліки залишаються відмінними працівниками.

Для заохочування навчальної діяльності студентів-меланхоліків потрібно вчасно оцінити його успіх, рішучість, прагнення, а негативні оцінки слід використовувати з великим застереженням, пом'якшуючи її негативні наслідки.

РОЗДІЛ 3. ПСИХОДІАГНОСТИЧНИЙ ПОРТРЕТ ЯК САМОПРЕЗЕНТАЦІЯ

Таб 2. Кількісний аналіз самодіагностики за 13 психодіагностичними методиками

№ тесту	Результат самотестування
1	За характерологічним опитувальником Айзенка отримано такі результати: Σ балів за шкалою «Інтраверсія-Екстраверсія» - 9 Σ балів за шкалою «Стабільність-Нейротизм» - 19 Σ балів за шкалою «Правдивість» - 2
2	Проективна методика «Пізнай свій характер» Відсутній кількісний аналіз
3	За Експрес діагностикою Л.І. Вассермана: Σ балів 19
4	За методикою діагностики К. Томаса: Суперництво – 0 Співробітництво – 8 Компроміс – 5 Уникання – 10 Пристосування – 6
5	За опитувальником Шмішека: тип акцентуації особистості за Леонгардом отримано такі результати: 1. Гіпертимічний – 15 2. Застрягаючий – 18 3. Емотивний – 3 4. Педантичний – 4 5. Тривожно-боягузливий – 3 6. Циклотимічний – 9 7. Демонстративний – 14 8. Збудливий – 6 9. Дистимічний – 9 10. Афективно-екзальтований – 6
6	За тестом Равена «сира» оцінка становить 49 б. і IQ = 110

7	<p>За тестом особистісної відповідальності О.Є. Фурман і А.В. Фурмана отримано такі результати:</p> <p>Σ балів: К. К. – 7</p> <p>Σ балів: Ем.-М. К. – 10</p> <p>Σ балів: Пов.-В. К. – 10</p> <p>Σ балів-М.-Д.К. – 20</p> <p>Разом Σ балів – 47</p>
8	<p>За тестом-опитувальником Фурмана А. В. «Наскільки ти адаптований до життя» отримано такі результати:</p> <p>Всього балів – 48</p>
9	<p>За опитувальником термінальних цінностей І. Г. Сеніна отримано такі результати:</p> <p>Термінальні цінності:</p> <p>Власний престиж – 30</p> <p>Високий матеріальний стан – 30</p> <p>Креативність – 27</p> <p>Активні соціальні контакти – 26</p> <p>Саморозвиток – 34</p> <p>Досягнення – 32</p> <p>Духовне задоволення – 34</p> <p>Збереження власної індивідуальності – 33</p> <p>У життєвих сферах показники були наступними:</p> <p>Професійне життя – 48</p> <p>Навчання та освіта – 51</p> <p>Подружнє життя – 51</p> <p>Громадське життя – 52</p> <p>Захоплення – 44</p>
10	<p>За Фрайбурзьким особистісним опитувальником отримано такі результати:</p> <p>I (Невротичність) – 8</p> <p>II (Спонтанна агресивність) – 7</p> <p>III (Депресивність) – 7</p> <p>IV (Дратівливість) – 6</p> <p>V (Комунікабельність) – 2</p> <p>VI (Врівноваженість) – 3</p> <p>VII (Реактивна агресивність) – 5</p>

	<p>VIII (Сором'язливість) – 9</p> <p>IX (Відкритість) – 6</p> <p>X (Екстраверсія-інтроверсія) – 6</p> <p>XI (Емоційна лабільність) – 7</p> <p>XII (Маскулізм-фемінізм) – 1</p>
11	<p>За проективною методикою «До чого прагнете і чого уникаєте в даний момент» вибрано такі варіанти фігур:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Найбільше подобається фігура № 2 2. Найбільше не подобається фігура № 4 3. Загалом подобаються фігури № 1,2,3,6,7 4. Загалом не подобаються фігури № 4,5,8
12	<p>За опитувальником Спілбергера-Ханіна (тест на дослідження тривожності) отримано такі результати:</p> <p>Ситуативна тривожність = 22</p> <p>Особистісна тривожність = 41</p>
13	<p>За диференціальними шкалами емоцій, за К. Ізардом отримано такі результати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Інтерес – 10 2. Радість – 8 3. Здивування – 5 4. Горе – 3 5. Гнів – 3 6. Огида – 3 7. Презирство – 3 8. Страх – 3 9. Сором – 7 10. Провина – 3 <p>Самопочуття = 2,2</p>

Я, Лукач Людмила Андріївна, мені 18 років, народилася 18 липня 1998 року в с. Романове Село. На даний період часу навчаюся на денній формі у ТНЕУ, опановую спеціальність «Психологія».

За результатами які я отримала, виконавши, 13 опитувальників, можу дійти висновку, що мені притаманні як хороші, так і негативні риси характеру. Серед позитивних рис мені притаманні такі: дисциплінованість, наполегливість,

чутливість, цілеспрямованість, прагнення до успіху. Серед негативних рис мені притаманні такі: скритність, стриманість, сором'язливість, невпевненість у собі, дратівливість, депресивність. Мені потрібно спрямовувати зусилля на підвищення самооцінки, зміцнювати впевненість у собі.

Отримані кількісні дані дають змогу побудувати якісний психодіагностичний портрет власної особистості.

Так, завдяки характерологічному опитувальнику Айзенка я виявила свій тип темпераменту – меланхолік – спокійна, врівноважена, часто дуже відповідальна і спостережлива, ретельно вивчаю навколишнє середовище яке мене оточує, багато обдумую над тим, що відбувається. Відношуся до типу №28. Меланхолійна, честолюбна, заповзята, серйозна. Контактую з нечисленними друзями. Не образлива, іноді недовірлива. Самостійна у вирішенні принципових питань. Але залежу від близьких в емоційному житті. Мені рекомендується спрямовувати зусилля на підвищення самооцінки, зміцнювати впевненість у собі.

За проективною методикою «Пізнай свій характер» я дізналася, що я часто беру на себе роль лідера, мої інтереси пропорційно розподіляються між домом і навколишнім світом, високорозвинена честолюбність, властиві скритність, стриманість, раціоналізм, надмірно скромна і цнотлива у розв'язанні міжстатевих стосунків, володію здатністю швидко і легко схилити чужих людей на свій бік, впевнена у майбутньому, дисциплінована, потрібен захист і підтримка, наполеглива, маю творчий потенціал.

Експрес-діагностикою Л. І. Вассермана виявила у мене середній рівень невротизації.

За методикою діагностики К. Томаса найбільш притаманним для мене способом розв'язання конфліктів є уникання, а найменш – суперництво.

За опитувальником Шмішека в мене найбільш виражені типи акцентуації: афективно-екзальтований, циклотимічний, гіпертимічний; найменш виражений – тривожно-боягузливий, також наявні тенденції до емотивного, збудливого та педантичного типів, що означає легкість переходу від стану захвату до розчарування, улюбливість, оптимізм у поєднанні з частими періодичними

змiнами настрою. Не характеризуєся схильнiстю до страхiв чи боягузливостi. Проте менi характерна надмiрна чутливiсть, життєвi подiї сприймаю дуже серйозно. Також характерна акуратнiсть, скрупульознiсть у виконаннi поставленої роботи та можливий прояв iмпульсивної поведiнки.

За тестом Равена було визначено середнiй рiвень iнтелектуального розвитку.

За тестом особистiсної вiдповiдальностi О.Є. Фурман i А.В. Фурмана у мене нижче середнього рiвень вiдповiдальностi.

За тестом-опитувальником Фурмана А.В. «Наскiльки ти адаптований до життя» у мене виявилась низький рiвень адаптованостi.

За опитувальником термiнальних цiнностей I.Г. Сенiна виявилися найвищi показники у сферах «саморозвиток» та «духовне задоволення», що означає що я прагну до об'єктивної iнформацiї про особливостi мого характеру, моїх можливостей та iнших характеристиках моєї особистостi. Прагну до отримання морального задоволення в усiх сферах мого життя. Найнижчi показники у сферi «активнi соцiальнi контакти», я не прагну до встановлення сприятливих взаєностосункiв з iншими людьми. У життєвих сферах найвищi показники були за шкалами: «Громадське життя», що означає високу значимiсть для мене проблем суспiльства.

За Фрайбурзьким особистiсним опитувальником отримано такi результати: I – високий рiвень невротизацiї особистостi, II – підвищений рiвень психопатизацiї, III – підвищений рiвень депресивностi в емоцiйному станi, в поведiнцi, у ставленнi до себе i до соцiального середовища, IV – середнiй рiвень емоцiйної стiйкостi, V – середнiй рiвень комунiкабельностi, часткова потреба в спiлкуваннi, VI – низька стiйкiсть до стресу, погана захищенiсть до дiї стрес-чинникiв звичайних життєвих ситуацiй, VII – середнiй рiвень психопатизацiї екстратенсивного типу, VIII – високий рiвень сором'язливостi, присутнiсть тривожностi, скутостi, невпевненостi, IX – високий рiвень прагнення до доврливо-вiдвертої взаємодiї з оточуючими людьми при високому рiвнi

самокритичності, X – інтроверт, XI – середня стійкість емоційного стану, XII – протікання психічної діяльності за жіночим типом.

За проективною методикою «До чого прагнете і чого уникаєте в даний момент» виявилось що я прагну енергійного руху вперед і ввєрх, виявляю цілеспрямовану активність, прагну до успіху, до влади. Прагну протистояти нестійкій рівновазі, впертості, небажанню пристосовуватися, негнучкості поведінки.

За опитувальником Спілбергера-Ханіна у мене низький рівень реактивної тривожності та помірна особистісна тривожність.

За диференціальними шкалами емоцій, за К. Ізардом у мене в даний момент позитивне самопочуття.

ВИСНОВКИ

Отже, темперамент є єдиною, природною особистісною особливістю людини, а підставою цього можна вважати те, що від нього залежать дії і вчинки, які робить людина.

Під час виконання мною роботи я дізналися, що існує чотири типи темпераменту:

1. Сангвінік - сильний, урівноважений, рухливий.
2. Флегматик - сильний, врівноважений, малорухливий (інертний).
3. Холерик - сильний, але неврівноважений, зі слабкими в порівнянні з порушенням гальмівними процесами.
4. Меланхолік - слабкі процеси збудження і гальмування.

Дослідження психологів показали, що представники різних типів темпераменту можуть досягти однаково високих успіхів у діяльності, але йдуть вони до цих успіхів різними шляхами.

Сангвінік життєрадісний, швидко орієнтується в нових обставинах, легко переключається з одного виду діяльності на інший, але не любить одноманітної роботи.

Холерик з пристрасстю береться за нові справи, працює з підвищеннями, легко долає труднощі.

Флегматик в діяльності проявляє ґрунтовність, продуманість і завзятість.

Меланхолік в роботі як правило, пасивний.

Людину меланхолійного типу темпераменту можна охарактеризувати як спокійну, врівноважену. Часто вони дуже відповідальні і спостережливі, ретельно вивчають навколишнє середовище яке їх оточує, багато обдумують над тим, що відбувається. Вони мають дуже тонку, легко вразливу душевну організацію.

Ці люди від природи сприймають тільки систематизовану інформацію. Їм не притаманна хаотичність. Вони люблять дотримуватися порядку у всьому, навіть у власних думках. Організованість і зібраність – це запорука їх існування. Вони завжди доглянуті і охайні, їм характерні хороші манери і чудове виховання. І якщо останнього батьки не дали – вони прищеплюють необхідні якості самі.

Люди, що володіють таким типом темпераменту, часто знаходяться в пошуку свого ідеалу. Вони хочуть, щоб у їхньому житті було лише так, як вони собі це представили. Їх життя повністю відповідає створеному в думках образу. Дружбу заводять з особливою настороженістю. Людина, яку вони знають лише кілька місяців, не стане для них другом. Це звання отримують лише перевірені з часом люди. Меланхолікам не потрібна велика кількість людей навколо. За життя їм цілком достатньо лише кількох хороших друзів. По своїй натурі, меланхоліки однолюби. Вони готові залишатися на самоті до тих пір, поки не знайдуть саме ту людину, яка повністю відповідає їх вимогам, які нерідко виявляються завищеними.

Отже, якщо людина меланхолік – це не означає що вона нещасна. На світі багато щасливих, самодостатніх людей саме цього типу темпераменту. Просто людині потрібно знайти себе і своє місце в житті. Тому, що серед меланхоліків найбільше талановитих людей. Щастя в житті залежить не від темпераменту, а тому на скільки ми до нього прагнемо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Айзенк Г.Ю. Проверьте свои способности / Г.Ю. Айзенк. – М.: Политиздат, 1972. - 121 с.
2. Айзенк Г.Ю. Структура личности / Г.Ю. Айзенк. - М.: СПб, 1999. – 464 с.
3. Альбуханова-Славская К.А. Деятельность и психология личности / К.А. Альбуханова-Славская. — М.: Наука, 1980. — 336 с.
4. Альбуханова-Славская К.А. Развитие личности в процессе жизнедеятельности // Психология формирования и развития личности: [Текст]. К.А. Альбуханова-Славская. — М.: Наука, 1981. — 87 с.
5. Ананьев Б.Г. Комплексное изучение человека и психологическая диагностика / Б.Г. Ананьев // Вопросы психологии. — 1981. - №2.
6. Блюмина Т.А. Вековые натуры в семье, школе и обществе: Руководство по диагностике, систематике, коррекции типов темпераментов-характеров в детстве и юности [Текст] / Тамара Блюмина. – М.: Альфа, 1996. – 329 с.
7. Варій М. И. Психологія особистості: [навч. посіб.] / М.И.Варій. — К.: Центр учбової літератури, 2008. — 592 с.
8. Вітенко І.С. Основи психології. / І.С. Вітенко, Т.І. Вітенко Вид. друге, перероб. і доп. – Вінниця: Нова книга, 2008. – 256 с.
9. Кречмер Э. Строение тела и характер / Э. Кречмер. — М.: Педагогика-Пресс, 1995. — 608 с.
10. Леонтьев А.Н. Лекции по общей психологии / Д.А. Леонтьев, Е.Е. Соколова. — М.: Смысл, 2000. — 509с. (Обработанные стенограммы курса лекций по общей психологии)

11. Мегедь В.В. Психофизические аспекты типа личности [Текст] / Валентина Мегедь // Соционика, ментология и психология личности. – М.: МИС. – 2002. – №2. – С. 28-34.
12. Мегедь В.В, Овчаров А.А. Характеры и отношения [Текст] / В. Мегедь, А. – М.: 2002, Армада-пресс. – 704 с.
13. Мірошніченко О.А. Діагностика особистості майбутнього психолога : Методичний посібник до вивчення дисципліни «Практикум із загальної психології» «Психологія». – Житомир, 2012 - 190 с.
14. М`ясоїд П.А. Психологічне пізнання : історія, логіка, психологія / П.А. М`ясоїд. — К.: Либідь, 2016. – 560с.
15. Павелків Р.В. Загальна психологія. / Павелків Р. В. – К.: Кондор, 2009. - 570с.
16. Пілецький В. С. Особливості типів темпераменту та їхня роль у професійній діяльності викладача // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ: Видавництво “Плай” ЦІТ прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2010. – Вип. 15.
17. Психологічна енциклопедія / автор-упорядник О.М. Степанов. – К.: Академвидав, 2006. – 424 с. (Енциклопедія ерудита).
18. Роменець В.А Основи психології / Роменець В.А. Киричук О.В. — підруч. (для студ. вищ. навч. закл.) / К.:Либідь,2006. — 630 с.
19. Романець В.А. Історія психології ХІХ – початок ХХ століття : [навч.посіб.] / В.А. Романець. – К.: Либідь, 2006. – 830с.
20. Столяренко О.Б. Психологія особистості. Навчальний посібник [Текст] / О.Б. Столяренко. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 280 с
21. Русалов В.М. Биологические основы индивидуально-психологических различий. – М.: Наука, 1979. – 311 с.
22. Фурман А. В., Дубно А. В. Психодіагностична компетентність соціального працівника : [монографія] / Анатолій Васильович Фурман, Анна Володимирівна Дубно. – Тернопіль: ТНЕУ, 2017. – 102 с.

23. Фурман А.В. Психодіагностика особистісної адаптованості : [наукове видання] / А.В. Фурман. – 3-є, скор. – Тернопіль, 2016. – 64 с.
24. Фурман А.В. Психодіагностика: навч.-метод. Модульний комплекс із дисципліни / Фурман А.В. - 3-є, скор. – Тернопіль,: Економічна думка, 2015. — 64с.
25. Шапар В.Б. Сучасний тлумачний психологічний словник/ В.Б. Шапар / Х.: Прапор, - 2007 – 640 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Ключ до характерологічного опитувальника Г. Айзенка

1. Ключ до характерологічного опитувальника Г. Айзенка

Співпадання знаку («+», «-») оцінюється в 1 бал, неспівпадання знаків за кожним питанням – 0 балів.

1. Екстраверсія (E):

«Так»: 1, 3, 9, 11, 14, 17, 19, 22, 25, 27, 30, 35, 38, 41, 43, 46, 49, 53, 57.

«Ні»: 6, 33, 51, 55, 59.

2. Нейротизм (N):

«Так»: 2, 5, 7, 10, 13, 15, 18, 21, 23, 26, 29, 31, 34, 37, 39, 42, 45, 47, 50, 52, 54, 56, 58, 60.

3. Неправда

«Так»: 8, 16, 24, 28, 36, 44.

«Ні»: 4, 12, 20, 32, 40, 48.

Таблиця визначення типів характеру особистості

№	Дані тесту	
	E (в балах)	N (в балах)
1.	0 – 4	0 – 4
2.	20 – 24	0 – 4
3.	20 – 24	20 – 24
4.	0 – 4	20 – 24
5.	0 – 4	4 – 8
6.	0 – 4	16 – 20
7.	0 – 4	8 – 16
8.	4 – 8	0 – 4
9.	8 – 16	0 – 4
10.	16 – 20	0 – 4
11.	20 – 24	4 – 8
12.	20 – 24	8 – 16
13.	20 – 24	16 – 20
14.	16 – 20	20 – 24
15.	8 – 16	20 – 24
16.	4 – 8	20 – 24
17.	16 – 20	4 – 8
18.	4 – 8	16 – 20
19.	4 – 8	4 – 8
20.	16 – 20	16 – 20
21.	12 – 16	8 – 12
22.	8 – 12	8 – 12
23.	16 – 20	8 – 12
24.	12 – 16	4 – 8
25.	8 – 12	4 – 8
26.	4 – 8	8 – 12
27.	4 – 8	12 – 16
28.	8 – 12	16 – 20
29.	12 – 16	16 – 20
30.	16 – 20	12 – 16
31.	8 – 12	12 – 16
32.	12 – 16	12 – 16

Додаток Б

Таблиця типологічних характеристик та рекомендацій щодо корекції та самокорекції

Таблиця типологічних характеристик та рекомендації щодо корекції та самокорекції

<i>Характерологічні прояви</i>	<i>Шляхи корекції та самокорекції</i>
ТИП № 1	
Е: 0 - 4	Н: 0 - 4
Спокійний, мирний, непохитний. У групі скромний. Дружбу не нав'язує, але й не відкидає, якщо йому запропонують її. Схильний до впертості, якщо відчуває власну правоту. Не схильний до жартів. Мовлення виважене і спокійне. Терплячий. Холоднокровний.	Вихователів й педагогів турбує мало, а відтак страждає від їх неухважності. Головне у підході – підвищити самооцінку шляхом привернення уваги групи до даної людини. Бажано, щоб у неї була можливість вибору темпу роботи. Підкреслювати цінність таких якостей, як скромність та холоднокровність.
ТИП № 2	
Е: 20 - 24	Н: 0 - 4
Радісний, комунікабельний, любить спілкуватися. Любить публічність. Легко прощає образи, перетворює конфлікти на жарт. Вразливий, любить новизну. Користується загальною любов'ю. Однак поверхневий, безпечний. Вибагливий. Артистичний. Не вміє досягати результатів (захоплюється, але швидко байдуже).	Схвалювати працелюбність, використовувати природний артистизм і схильність до новизни. Бажано ненав'язливо привчати до наполегливості, до дисципліни, організованості (наприклад, пропонуючи оригінальні завдання). Рекомендується допомогти організувати час (його заповнити якою-небудь цікавою роботою)
Тип № 3	
Е: 20 - 24	Н: 20 - 24
Активний, має добре розвинуті бійцівські якості. Іронічний. Прагне спілкуватися зі всіма «на рівних». Дуже чистолюбивий. У разі незгоди із позицією більш старшого приймає активну протиробну позицію. Не переносить байдужості до себе.	Основна тактика – підкреслена повага. Взаємостосунки треба будувати на переконанні, спокійному доброзичливому стилі спілкування. При афективній поведінці можлива іронічна реакція. Не потрібно «в'язувати стосунки» в момент конфлікту. Краще обговорити проблеми пізніше у спокійній ситуації. При цьому бажано акцентувати увагу на проблемі і на можливості вирішити її без особливого емоційного напруження. Потрібно давати змогу проявляти організаторські здібності, а також реалізація енергетичного потенціалу (спортивні досягнення).
ТИП № 4	
Е: 0 - 4	Н: 20 - 24
Тип неспокійний, насторожений, невпевнений у собі. Прагне опіки. Некомунікабельний. Вкрай ранимий. Адаптація проходить повільно. Не любить активний стиль життя. Споглядач. Часто схильний до філософствування. Легко драматизує ситуацію.	Підтримувати. Відмежувати від насмішок. Виділяти позитивні сторони (вдумливість, схильність до монотонної діяльності). Підібрати діяльність, яка потребує активного спілкування, чіткої тимчасової регламентації, а також не включену до жорсткої системи субординації. Активізувати інтерес до навколишніх. Прагне спілкуватися з людьми доброзичливо енергійними.
ТИП № 5	
Е: 0 - 4	Н: 4 - 8
Споглядальний, спокійний. Має низький рівень зацікавленості в реальному житті, а тому й низькі досягнення. Спрямований на внутрішньо вигадані або вичитані колізії. Покірно байдужий.	Конче потребує підвищення самооцінки, адже це руйнує байдужість і підвищує рівень домагань, а відтак – якість роботи або навчання. Бажано знайти сильні сторони (здібності, задатки), щоб якимось зацікавити роботою.
ТИП № 6	
Е: 0 - 4	Н: 16 - 20
Стриманий, боязкий, чутливий, соромиться в незнайомій ситуації. Неапевнений, мрійливий. Любить філософствувати, проте не любить гучних компаній. Має схильність до сумнівів. Мало вірить у свої сили. У цілому врівноважений. Не схильний панікувати і драматизувати ситуацію. Тривожний. Часто нерішучий, схильний до фантазій.	Намагатися підтримувати, опікати, підкреслювати перед групою позитивні якості і прояви (серйозність, вихованість, чуйність) Можна захопити ідеєю (скажімо, надання допомоги комусь слабшому). Це підвищить самооцінку, дасть привід до більш оптимістичного відчуття життя.

ТИП № 7	
Е: 0 – 4	Н: 8 - 16
Скромний, активний, спрямований на справу. Справедливий, відданий друг. Дуже хороший, умійлий помічник, але поганий організатор. Сором'язливий. Прагне залишатися в тіні. У компаніях, як правило, не перебуває, прагне дружити вдвох. Взаємостосункам надає великого значення. Іноді впадає в нуднувате моралізаторство.	У діяльності бажано надати вільний режим; заохочувати, що активізує ініціативу. Намагатися внутрішньо розкріпачити, щоб діяв самостійно, а не за вказівкою (адже за природою схильний до підпорядкування). Уникати публічної критики. Навіювати впевненість у своїх силах і правах. Не допускати сліпої віри у чий-небудь авторитет.
ТИП № 8	
Е: 4 – 8	Н: 0 – 4
Спокійний, схильний до спілкування в компаніях. Естетично обдарований. Швидше споглядач, ніж діяч. Врівноважений. Байдушний до успіхів. Любить жити «як усі». У взаємостосунках рівний, але глибоко хвилюватися не вміє. Легко уникає конфліктів.	Головне завдання – активізувати потребу в діяльності. Знайти заняття, що може зацікавити (скоріше, це щось, пов'язане з художнім хистом). Заохочувати успіхи. Бажано частіше спілкуватися, зосереджувати увагу на розвитку соціального інтелекту.
ТИП № 9	
Е: 8 – 16	Н: 0 – 4
Активний, життєрадісний. Комуні-кабельний. У спілкуванні не розбірливий. Легко потрапляє в асоціальні угруповання внаслідок поганого опору дезорганізуючим умовам. Схильний до новизни, допитливий. Соціальний інтелект розвинений слабо. Не вміє адекватно оцінювати та самооцінювати. Часто не має твердих принципових установок. Енергійний. Довірливий.	Режим бажаний більш жорсткий, мобілізуючий. Встановити добро зичливі стосунки, але особа має відчувати, що за нею спостерігають. Прагнути спрямовувати енергію в конструктивне русло (наприклад, зацікавити глобальною ідеєю досягти чого-небудь (скажімо, вступити до престижного ВНЗ). Однак у цьому випадку потрібно разом розпланувати майбутню роботу, фіксувати її терміни та обсяги і жорстко контролювати виконання. Бажано долучити до складу групи чи бригади із сильним лідером і позитивними установками.
ТИП № 10	
Е: 16 – 20	Н: 0 – 4
Артистичний. Любить розважати. Недостатньо наполегливий. Товариський. Неглибокий. Урівноважений.	Підтримати зусилля, спрямовані на досягнення цікавих цілей (у самого вистачає ініціативи вибрати якусь заняття або мету, але не вистачає завзятості). Заохочувати артистизм, але не допускати до блюзнірства.
ТИП № 11	
Е: 20 – 24	Н: 4 – 8
Активний, товариський, благородний, честолобний. Легко погоджується на ризиковані розваги. Не завжди розбірливий у друзях, у засобах досягнення мети. Шляхетний. Часто егоїстичний. Привабливий. Має організаторські схильності.	Заохочувати і розвивати організаторські схильності. Може бути лідером, але його потрібно контролювати. Утримувати від пихатості. Лідерське становище в колективі легко трансформує в розпущеність, лінь. Любить бути «на коні». Можна допускати колективну критику в разі потреби.
ТИП № 12	
Е: 20 - 24	Н: 8 - 16
Легко підпорядковується дисципліні. Має почуття власної гідності. Організатор, схильний до мистецтва і спорту. Активний. Влюбливий. Легко захоплюється людьми і подіями. Вразливий.	За своєю природою – лідер, причому як емоційного, так і ділового плану. Треба підтримувати лідерські зусилля, допомагати, спрямовувати в ділове і особистісне русло.
ТИП № 13	
Е: 20 – 24	Н: 16 – 20
Складний тип. Пихатий. Енергійний. Життєрадісний. Не має, як правило, високої духовної спрямованості. Занурений у життєві радощі. Основна мета життя – задоволення побутових потреб. Любить престижність. Усіма силами прагне досягти удачі,	Основне завдання навколишніх – тримати у «крамках», тому що особа такого типу схильна до зазнайства, підпорядкування собі оточуючих. Діяти краще спокійно й твердо. Виділяти інших, підкреслюючи позитивно особистісні якості. Можна запропонувати роль організатора. При

успіху, вигоди. Зневажає недах. Комунікабельний, демонстративний. Жорстко ставить свої вимоги.	щому вимагати виконання обов'язків. Бажаним є естетичне виховання.
ТИП № 14	
Е: 16 - 20	Н: 20 - 24
Владний, недовірливий, підозрілий, педантичний. Завжди прагне до першості. Дріб'язковий. Насолоджується будь-якою перевагою. Удливо-жовчний. Схильний до насмішок над більш слабкими. Мстивий, недбалый, деспотичний. Втомливий.	Не бути байдужим. Потрібно ставитися дружельно, можна з іронією. Дати змогу зайняти лідерське становище, однак при цьому слід вибрати місце, на якому він більше уваги приділяв би паперам, ніж людям. Заохочувати волю і заповзятість. При цьому бажано виховувати у собі позитивне емоційне ставлення до навколишніх і позитивні настановлення.
ТИП № 15	
Е: 8 - 16	Н: 20 - 24
Постійно незадоволений, буркотливий, схильний до причіпок. Дріб'язково вимогливий. До уїдливісті не схильний. Легко ображається через дрібниці. Часто похмурий, дратівливий. Заздрисний. У справах невпевнений, зате у стосунках – підлеглий. Перед труднощами капітулює. У групі тримається осторонь. Злопам'ятний, друзів не має. Однолітками командує. Голос тихий, різкий.	Бажано налагодити хоча б мінімальні взаємостосунки. Це легше зробити, ґрунтуючись на упередженості. Можна цікавитися його самопочуттям, успіхами в довірливій бесіді. Як певне суспільне навантаження, що дозволяє мати опору у стосунках, можна дати канцелярську роботу (педантичні властивості дозволять здійснювати її добре). Заохочувати за старанність перед усім колективом, що дозволяє якимось налагодити взаємостосунки з ровесниками. Люди такого типу вимагають постійної уваги та індивідуальної взаємодії.
ТИП № 16	
Е: 4 - 8	Н: 20 - 24
Високочутливий тип, недовірливий, потаємно пристрасний, мовчазний, замкнуто образливий. Самолюбний, незалежний, має критичний розум. Песиміст. Схильний до узагальненого мислення. Часто виявляє невпевненість у собі.	У підході співпраці бажано дотримуватися оберегаючого режиму, заохочувати при першій нагоді, ставитися доброзичливо, з повагою. Слід підтримувати справедливі критичні судження, але уникати розвигку моралізування і критиканства.
ТИП № 17	
Е: 16 - 20	Н: 4 - 8
Дуже емоційний. Захоплений, життєрадісний, товариський, влюбливий. У контактах-нерозбірливий, дружньо налаштований до всіх. Непостійний, наївний, ніжний. Користується симпатією навколишніх. Фантазер. Не прагне до лідерства, воліє до інтимно-дружніх особистісних зв'язків.	Потрібно підтримувати позитивний настрій. Бажано розвивати естетичні схильності, вмотивовувати захоплення (заохочувати, цікавитися, пропонувати виступити перед групою тощо). Стимулювати вироблення вольових якостей (наполегливості, рівня домагань).
ТИП № 18	
Е: 4 - 8	Н: 16 - 20
Емпатійний. Дуже жалісливий, схильний підтримувати слабких, воліє інтимно-дружніх контактів. Настрій частіше спокійно знижений. Сором'язливий. Не впевнений у собі. Споглядач. Легко стає настороженим і підозірливим за несприятливих умов.	Рекомендується налагодити помірний розвивальний режим. Контролювати поведінку, ставитися спокійно та доброзичливо. Допомогати у важких ситуаціях, якими в даному випадку є досягнення мети, формування активної позиції, налагодження контактів (із знайомими, колегами). Виключити публічне обговорення, якщо можливі негативні оцінки.
ТИП № 19	
Е: 4 - 8	Н: 4 - 8
Спокійний тип. Мовчазний, розсудливий. Уповільнено діяльний, дуже послідовний, самостійний, незалежний, копіткий. Неупереджений, скромний, мало емоційний. Іноді відсторонений від реальності.	У людей даного типу треба спробувати підвищити самооцінку, розвинути систему домагань, розкрити схильності і здібності. Зацікавити чимось можна, давши якусь роботу з високою особистою відповідальністю (діяльність повинна бути більше пов'язана з паперами, аніж з людьми).

	Потребують порад з різних питань, але висловлених делікатно.
ТИП № 20	
Е: 16 – 20	Н: 16 – 20
Дуже демонстративний, не вмє співпереживати. Емоційно бідний. Любить протиставляти себе колективу. Дуже напористий у досягненні значущих для себе цінностей. Престижний. Часто фальшивий. Практичний.	Режим взаємодії м'який, терпимий, щоб не загострювати негативні якості. Залучати до спортивних або технічних занять, щоб можна було перевести енергетику в позитивне русло, а потребу в боротьбі за першість – у прийнятну форму. Бажаним є естетичне виховання. Залучати до життєдіяльності позитивних соціальних груп із сильним лідером.
ТИП № 21	
Е: 12 – 16	Н: 8 – 12
Дуже енергійний, діяльний. «Улюбленець публіки». Вважається, що особи такого типу щасливі. І справді, вони часто дуже обдаровані, легко навчаються, артистичні, маловтомлювані. Однак, наявність цих якостей часто має негативні результати. Підлітки та молоді люди з дитинства звикають, що їм все доступно, у результаті чого не вчать серйозно працювати над досягненням мети. Легко все кидають, часто переривають дружбу. Поверхневі. Мають досить низький соціальний інтелект.	Вимагають доброзичливого і водночас суворого ставлення. У колективі не варто вибирати на лідерські посади (краще часто пропонувати разові доручення організаторського типу). Чітко вимагати виконання доручень. Бажано разом з ровесниками знайти якусь значиму мету (наприклад, опанувати іноземну мову), розмежувати на періоди термін виконання, розписати за часом завдання і контролювати хід такого виконання. Це, з одного боку, допоможе домогтися поставленої мети, з іншого – привчити до впорядкованої роботи.
ТИП № 22	
Е: 8 – 12	Н: 8 – 12
Дуже пасивно-байдужий. Упевнений в собі. У ставленні до навколишніх чітко (жорстко) вимогливий. Злопам'ятний. Часто виявляє пасивну впертість. Дуже педантичний, дріб'язковий, розважливий, холоднокровний. До чужої думки ставиться байдуже. Регідний, надає перевагу звичним справам і монотонності побуту. Інтонанції мови маловиразні.	Створити в особі цього типу відчуття, що він цікавий співрозмовнику, тренеру тощо. Слід цікавитися дрібницями побуту, самопочуття. Серед громадських доручень бажано вибрати щось, що вимагає акуратного виконання (ведення журналу або табеля, облік чогось тощо). Хвалити за старанність. Допомогати у виборі заняття (бажано індивідуальні, а не групові види спорту чи художньої самодіяльності).
ТИП № 23	
Е: 16 – 20	Н: 8 – 12
Комунікабельний, активний, ініціативний, захопливий. При цьому вмє керувати собою. Вмє домагатися наміченої мети. Честолюбний. Любить лідирувати і вмє бути організатором. Користується довірою і щирою повагою навколишніх. Характер легкий, естетичний, рівномірно жвавий.	Створити можливість реалізувати потенціал лідерства. Допомогати у вирішенні групових та індивідуальних завдань. Стежити за тим, щоб навантаження (навчальні, виробничі та суспільні) були в розумних межах.
ТИП № 24	
Е: 12 – 16	Н: 4 – 8
Активний, урівноважений тип. Енергійний. Досить комунікабельний. Приязний до нечисленних друзів. Упорядкований. Вмє ставити перед собою завдання і домагатися їх вирішення. Не схильний до суперництва. Іноді вразливий.	Воліє спокійного довірливого ставлення навколишніх, особливо друзів. Бажано налагодження чітких ділових контактів.
ТИП № 25	
Е: 8 – 12	Н: 4 – 8
Активний, іноді вибуховий, а іноді безтурботно веселий. Часто спокійний, байдужий. Ініціативи майже не виявляє, діє за вказівкою. Пасивний у соціальних контактах. До глибоких емоційних хвилювань не схильний. Схильний до монотонної копійної роботи.	Бажано спокійне, ділове ставлення. Знаходити і рекомендувати краще індивідуальні заняття. Добре справляється з адміністративною роботою.

ТИП № 26	
Е: 4 - 8	Н: 8 - 12
Спокійний, урівноважений, терплячий, педантичний. Честолюбивий. Цілеспрямований. Має стійкі життєві принципи. Часом уразливий.	Любить довірливі стосунки, спокійний темп роботи. Не схильний до панібратства. Бажано заохочувати у групі за акуратність, старанність. Потрібно працювати над підвищенням упевненості у своїх силах.
ТИП № 27	
Е: 4 - 8	Н: 12 - 16
Врівноважено меланхолійний. Тонко чутливий. Нав'язливий, цінує довірливо-інтимні стосунки, спокійний. Цінує гумор. Переважно оптиміст. Іноді панікує, а іноді впадає в депресії. Однак частіше. Спокійний, задумливий.	Створити умови активної і водночас спокійної діяльності. Бажано уникнути жорсткої регламентації. Рекомендувати естетичні та літературні заняття.
ТИП № 28	
Е: 8 - 12	Н: 16 - 20
Меланхолійний, честолюбний, заповзятий, серйозний. Іноді схильний до понуро-тривожного настрою. Контактуює з нечисленними друзями. Необразливий, іноді недовірливий. Самостійний у вирішенні принципових питань, але залежить від близьких в емоційному житті.	Рекомендується спрямовувати зусилля на підвищення самооцінки, зміцнювати впевненість у собі.
ТИП № 29	
Е: 12 - 16	Н: 16 - 20
Безальтернативно вимогливий до навколишніх: упертий, гордий, дуже честолюбний. Енергійний, товариський, настрої частіше бойовий. Невдачі приховує. Любить бути на публіці. Холоднокровний.	Взаємостосунки треба вибудовувати на основі поваги, високої вимогливості. Можна сміятися над недоліками, якщо така особа виявляє зарозумілість.
ТИП № 30	
Е: 16 - 20	Н: 12 - 16
Гордий, прагне до першості, злопам'ятний. Прагне до лідерства у всьому. Енергійний, завзятий. Спокійний, розважливий. Любить ризик, непохитний у домаганнях. Не позбавлений артистизму, хоча і сухуватий.	Не допускати зазнайства. Підтримувати у вияві позитивних зусиль. Допомогати у лідерстві, не допускати командний стиль взаємостосунків. Нейтралізувати озлобленість. Розвивати соціальний інтелект.
ТИП № 31	
Е: 8 - 12	Н: 12 - 16
Сором'язливий, незаздрісний, прагне до самостійності, прив'язливий. Доброзичливий. Із близькими людьми виявляє спостережливість, почуття гумору, схильний до глибоких довірливих стосунків. Уникає ситуації ризику, небезпеки. Не виносить нав'язаний темп. Іноді схильний до швидких рішень. Часто розкаюється у своїх вчинках. У невдачах звинувачує тільки себе.	Забезпечити спокійні доброзичливі обставини життя. Намагатися залучати до активного вирішення ділових питань. Заохочувати соціальну активність, задіювати до будь-яких заходів (семінарів, конференцій ...).
ТИП № 32	
Е: 12 - 16	Н: 12 - 16
Честолюбний, невдачі не знижують упевненості у собі. Зарозумілий. Злопам'ятний. Енергійний. Заповзятий. Цілеспрямований. Схильний до конфліктності. Не поступається, навіть якщо неправий. Мук совісті не відчуває. У спілкуванні не схильний до співпереживання. Цінує тільки інформативність. Емоційно обмежений тип.	Не підтримувати в конфліктних ситуаціях. Впливати через честолюбство. Стосунки підтримувати рівні, намагаючись поводити розвивати соціальний інтелект.

Додаток В

Питання до характерологічного опитувальника Г. Айзенка

*Тернопільський національний економічний університет
НДІ методології та освітології
Лабораторія психологічної служби*

1. Характерологічний опитувальник Г. Айзенка

Інструкція:

На запропоновані запитання треба відповідати «так» або «ні», не роздумуючи. Відповідь заноситься до бланку відповідей. Правильних і неправильних відповідей немає.

1. Чи любиш ти шум і метушню навколо себе?
2. Чи часто ти потребуєш друзів, котрі могли б тебе підтримати?
3. Ти завжди знаходиш швидку відповідь, коли тебе про що-небудь просять?
4. Чи буває так, що ти роздратований чим-небудь?
5. Чи часто у тебе змінюється настрій?
6. Чи правда, що тобі легше і приємніше бути з книгами, ніж з хлопцями (дівчатами)?
7. Чи часто тобі заважають заснути різні думки?
8. Ти завжди робиш так, як тобі кажуть?
9. Чи любиш ти жартувати над ким-небудь?
10. Ти коли-небудь відчував себе нещасним, хоча для цього не було справжньої причини?
11. Чи можеш ти сказати про себе, що ти весела, жива людина?
12. Ти коли-небудь порушував правила поведінки у школі?
13. Чи вірно, що ти часто роздратований чим-небудь?
14. Чи подобається тобі все робити у швидкому темпі?
15. Ти переживав через усілякі страшні події, які майже не відбулися, хоча все закінчилося добре?
16. Тобі можна довірити будь-яку таємницю?
17. Чи можеш ти без особливих зусиль внести пожвавлення у скучну компанію однолітків?
18. Чи буває так, що у тебе без жодної причини (коли відсутні фізичні навантаження) сильно б'ється серце?
19. Чи робиш ти зазвичай перший крок для того, щоб подружитися з ким-небудь?
20. Ти коли-небудь говорив неправду?
21. Ти легко засмучуєшся, коли критикують тебе і твою роботу?
22. Ти часто жартуєш і розказуєш смішні історії своїм друзям?
23. Ти часто відчуваєш себе втомленим?
24. Ти завжди спочатку робиш уроки, а все інше потім?
25. Ти зазвичай веселий і всім задоволений?
26. Чи образливий ти?
27. Ти дуже любиш спілкуватися з іншими хлопцями (дівчатами)?
28. Чи завжди ти виконуєш прохання рідних про допомогу по господарству?
29. У тебе бувають запаморочення?
30. Чи буває так, що твої дії і вчинки ставлять інших людей у ніякове положення?
31. Ти часто відчуваєш, що тобі що-небудь набридло?
32. Чи любиш ти іноді похвалитися?
33. Ти частіше всього сидиш і мовчиш, коли потрапляєш в оточення незнайомих людей?
34. Чи хвилюєшся ти іноді так, що не можеш усидіти на місці?
35. Ти зазвичай швидко приймаєш рішення?
36. Ти ніколи не галасуєш в аудиторії, навіть коли немає викладача?
37. Тобі часто сняться страшні сни?
38. Чи можеш ти дати волю почуттям і щосили повеселитися в оточенні друзів?
39. Чи легко тебе засмутити?
40. Чи траплялося тобі погано говорити про кого-небудь?
41. Чи вірно, що ти зазвичай говориш і дієш швидко, особливо не витрачаючи час на обдумування?

42. Якщо опиняєшся в незручному становищі, то потім довго переживаєш?
43. Тобі дуже подобаються гамірливі та веселі ігри?
44. Ти завжди їси те, що тобі подають?
45. Тобі важко відповісти «ні», коли тебе про що-небудь просять?
46. Ти любиш часто ходити в гості?
47. Чи бувають такі моменти, коли тобі не хочеться жити?
48. Чи був ти коли-небудь брутальний з батьками?
49. Чи вважають тебе друзі веселою і життєрадісною людиною?
50. Ти часто відволікаєшся, коли робиш уроки?
51. Ти частіше сидиш і дивишся, аніж береш активну участь у забаві?
52. Тобі зазвичай буває важко заснути через різні думки?
53. Чи буваєш ти абсолютно упевнений, що зможеш упоратися із справою, яку повинен виконати?
54. Чи буває, що ти відчуваєш себе самотнім?
55. Ти соромишся заговорити першим з новими людьми?
56. Ти часто спохвачуєшся, коли вже пізно що-небудь виправити?
57. Коли хто-небудь з друзів кричить на тебе, ти теж кричиш у відповідь?
58. Чи буває так, що ти іноді відчуваєш себе веселим або сумним без жодної причини?
59. Ти вважаєш, що важко одержати справжнє задоволення від жвавої компанії однолітків?
60. Тобі часто доводиться хвилюватися через те, що ти зробив що-небудь не подумавши?

2. Експрес-діагностика Л. І. Вассермана

Інструкція:

На запропоновані запитання треба відповідати «так» або «ні», не роздумуючи. Відповідь заноситься до бланку відповідей. Правильних і неправильних відповідей немає.

1. У різних частинах свого тіла я часто відчуваю печіння, поколювання, відчуття мурашок, оніміння.
2. Я рідко задихаюся, і у мене не буває сильного серцебиття.
3. Раз на тиждень чій й частіше я буваю дуже збудженим або схвилюваним.
4. У мене голова болить часто.
5. Два-три рази на тиждень ночами мене мучать кошмари.
6. Останнім часом я себе почуваю гірше, ніж будь-коли.
7. Майже щодня трапляється що-небудь, що лякає мене.
8. У мене бували періоди, коли через хвилювання втрачав (втрачала) сон.
9. Зазвичай робота вимагає від мене великого напруження.
10. Іноді я буваю так збуджений, що це заважає мені заснути.
11. Велику частину часу я відчуваю незадоволеність життям.
12. Мене постійно що-небудь турбує.
13. Я намагаюся рідше зустрічатися зі своїми знайомими і друзями.
14. Життя для мене майже завжди пов'язане з напруженням.
15. Мені важко зосередитися на якому-небудь завданні чи окремій роботі.
16. Я дуже втомлююся за день.
17. Я вірю в майбутнє.
18. Я часто вдаюся до сумних роздумів.
19. Часом мені здається, що моя голова працює повільніше, ніж зазвичай.
20. Найважча боротьба для мене - це боротьба із самим собою.
21. Я майже завжди про що-небудь або про кого-небудь хвилююся.
22. У мене мало впевненості в собі.
23. Я часто відчуваю невпевненість у собі.
24. Декілька разів на тиждень мене турбують неприсмні відчуття у верхній частині живота (під ложечкою).
25. Іноді у мене буває таке відчуття, що переді мною стоїть стільки труднощів, що здолати їх просто неможливо.

Додаток Г

Бланк психодіагностичного обстеження

Тернопільський національний економічний університет

Бланк психодіагностичного обстеження

Прізвище, імя _____

Вік (років) _____ Дата заповнення _____

Факультет _____ Навчальна група _____

1. Характерологічний опитувальник Г. Айзенка

№	Так	Ні	№	Так	Ні	№	Так	Ні
1			21			41		
2			22			42		
3			23			43		
4			24			44		
5			25			45		
6			26			46		
7			27			47		
8			28			48		
9			29			49		
10			30			50		
11			31			51		
12			32			52		
13			33			53		
14			34			54		
15			35			55		
16			36			56		
17			37			57		
18			38			58		
19			39			59		
20			40			60		

Σ балів за шкалою «Інтраверсія-Екстраверсія» -

Σ балів за шкалою «Стабільність-Нейротизм» -

Σ балів за шкалою «Правдивість» («Щирість») -